

De Blauwe Klauwier

uitgave: v.w.g. de Kempen

VOGELWERK GROEP DE KEMPEN

sekretariaat:

Frank Neijts, van Speijkstraat 16, 5612 GE Eindhoven
tel. 040-432469

penningmeester:

Wim v.d. Voort, Kruisstraat 75, 5541 RE Reusel
tel. 04976-1759 giro: 3675103

bestuursleden:

Jan Wouters (gespreksleider), Lindestraat 6 Reusel
tel. 04976-2391

Frank Neyts (algemeen coördinator), Van Speijkstraat 16
Eindhoven tel. 040-432469

Maarten Manders, Adriaanstraat 25bis Utrecht

Peter Voorn, Den Haas 63 Valkenswaard tel. 04902-12106

Lex Peeters, Marialaan 26 Reusel tel. 04976-2271

Archieven:

1. Broedvogels: Tom Heijnen, Jan Sluytersweg 26 Eindhoven
tel. 040-114873
2. Niet-broedvogels: Lex Peeters, Marialaan 26 Reusel
tel. 04976-2271
3. Dia's: Wim de Kroon, Kuikseindseweg 6 Middelbeers
tel. 04244-2329

Kontributies en abonnementen 1981:

Kontributie gewone leden: fl. 36,-

Kontributie student-leden: fl. 26,-

Het Vogeljaar (niet bij kontributie inbegrepen): fl. 14,-

Losse abonnementen Blauwe Klauwier (incl. porto): fl. 25,-

Met de kijker in de hand
Inventariseerd men ook het buitenland

Prettige vakantie!

VWG: VEEL WERK GEVRAAGD, pleidooi voor een andere aanpak.

Het heeft wel iets weg van de verkiezings slogan van een politieke groepering, waarbij overigens iedere vergelijking met de liberale kreet "samen aan het werk" direkt mank gaat; toch heeft dit pleidooi niet meer betekenis dan een stukje interne werkgroeps politiek, waarbij men maar weer ziet, dat de kreet naar meer werk zelfs klinkt vanuit de vredige stilte van bos en beemd.

Wie het werkgebied van de vwg op de diverse topografische kaarten nauwkeurig beschouwt, moet tot de opzienbarende en zelfs teleurstellende konklusie komen, dat van talloze terreinen en terreintjes op ornithologisch gebied nagenoeg niets bekend is. Onder een terrein wordt hier verstaan, een t.g.v. geografische ligging of landschappelijke kenmerken min of meer aaneengesloten gebied. De oorzaak van dit manko dient zich onmiddellijk aan: de gebieden worden weinig frequent of nooit bezocht, en/of er wordt nooit iets opgeschreven, omdat daarvoor een werkstructuur binnen de vwg ontbreekt. M.a.w. we kunnen de specifieke "terreingerichte" waarnemingen en dito inventarisaties eigenlijk niet goed kwijt. De beide archieven zijn hiervoor te sterk "soortgericht", hetgeen zeer zeker niet als negatieve kritiek opgevat mag worden. De nadelige effecten van het ontbreken van kwalitatieve en kwantitatieve gebiedsgegevens en de archivering hiervan bleken duidelijk bij de spoedinventarisatie "Hilover", waarbij in 1 jaar een rapportering van flora en fauna moet plaatsvinden. Deze terreinen worden zelfs normaal frequenter bezocht, t.g.v. wat ik hier even het "Goorven" effect noem. Toch waren nauwelijks gegevens direkt voor handen, De nadelen hiervan en van spoedinventarisaties zijn, naar ik aanneem genoegzaam bekend.

Een ander effect van het ontbreken van voldoende gegevens is, dat er nauwelijks uitspraken gedaan kunnen worden over relaties tussen soorten en terrein, ekologische relaties dus. Ook kunnen we weinig stellings beweren over relaties van terreinen met de randgebieden, terwijl juist deze randeffecten erg aktueel zijn. Ik denk hierbij weer aan ruilverkavelingseffecten, recreatie e.d. Al te gemakkelijk treden er zowel onder- als overwaarderingen van gebieden en verstoringen op, wat de geloofwaardigheid bepaald niet ten goede zal komen.

Een laatste, hoewel gelukkig een wat minder geldend effect wat ik wil aanhalen, is dat een specifieke dimensie aan het vogelen aan ons voorbij gaat nl. de vogel wat meer zien in relatie met het landschap, zonder daarbij het nuttigheidsprincipe nu direkt te betrekken, tenslotte is vogelen om het vogelen op zich al een grote waarde.

Er volgen nu een aantal pleidooipunten en voorstellen, die ik een ieder ter overweging wil geven.

1. Gebiedsgericht onderzoek kan zich uitstrekken over een meer of minder groot aantal jaren, toch is het mogelijk en dat moet dan ook gebeuren, reeds na 1 seizoen een voorlopig rapportje op te stellen en te publiceren. Er kan dus direkt resultaat geboekt en gepubliceerd worden zonder lange wachttijden. Belangrijk is ook, dat iedere vergadering vorderingen en problemen onder de aandacht gebracht worden.

2. Ieder lid en vooral nieuw lid kan permanent aan het werk met de gedachte, dat ook hij/zij steeds een bijdrage levert in het oplossen van "de grote Kempische vogellegpuzzel".

3. Het is mogelijk een beleidsplan met tijdslijn vast te stellen, waarin prioriteiten worden gesteld en waarin te voren wordt bepaald in welke vorm en wanneer er rapportjes moeten verschijnen, waarbij voortdurend gelet moet worden op de haalbaarheid. Er mag geen gevaar bestaan, dat mensen "overvogeld" geraken. We moeten steeds geprikkeld blijven tot het leggen van een volgend stuk van de vogellegpuzzel.

4. De technische uitvoering van gebiedsonderzoek kan op de volgende wijze plaatsvinden: door verschillende mensen wordt een map van elk te onderzoeken gebied bijgehouden. Zij noteren hierin steeds de binnengekomen informatie. Duidelijk is, dat deze informatie moet komen van mensen, die het gebied frequenter gaan bezoeken. De maphouder is verantwoordelijk voor publikatie op gezette tijden van de vorderingen. Zoals reeds gezegd zijn de vergaderingen uitstekende uitwisselingsgelegenheden. De wijze van noteren zou "direkt bruikbaar" moeten gebeuren.

5. Deze methode van onderzoek staat natuurlijk naast de beide archieven, maar kan er zeker niet los van worden gezien. Terreinonderzoek is echter veel dirkter bruikbaar en bovendien gemakkelijk herhaalbaar, zeker wat betreft kontole op de voor- of achteruitgang van bepaalde soorten.

Bovendien is de waarnemer veel meer betrokken bij "zijn" gebied, hij zal nauwkeuriger waarnemen, het gaat dan tenslotte niet om het zien van bv. een havik, maar om de vaststelling van hoeveel broedparen of de voor- of achteruitgang daarvan.

Natuurlijk zijn de bovenstaande voorstellen niet geheel nieuw, dat is voor een vogelwerkgroep met zoveel kwaliteit ook niet waarschijnlijk. Op beperkte schaal zij enkele mensen al op een dergelijke manier bezig, ik denk daarbij aan Vlasroot en Groot Meer. Ook binnen het bestuur bestaan al langer gedachten in deze richting. Ik hoop nu, dat veel mensen hun gedachten in dit pleidooi verwoord zien en vooral dat het leidt tot een concrete aanpak, zodat volgend seizoen al gestart kan worden.

Hieronder volgt nog een lijstje van onbekende gebieden op de topografische kaart Eindhoven West schaal 1:50.000. Terreinen op andere kaarten komen later nog aan bod. Bovendien wordt via enkele dias nog aandacht aan de diverse terreinen besteed.

1. Elshouters: vochtige weilandjes met broekbos, samen met de aangrenzende Broekhovense velden ten ZW van Waalre.
2. Dommeldal tussen Vledhoven en Waalre.
3. Bosgebied en akkerkomplex tussen Zandoerle-Vessem-Wintelre met aansluitend daaraan de Buikheide: een gebied met een zeer grote oppervlakte.
4. Oostelbeerse heide met Straatsche heide en aansluitend de Oirschotse heide: hier is door vwg Middenbrabant vorig jaar geïnventariseerd. Deze inventarisatie wordt naar alle waarschijnlijkheid niet voortgezet.
5. Molenbroek: weiland met wat broekbosjes ten westen van de Kleine Beerze boven Vessem.
6. Spekdonken: weiland met randbossages (slagenlandschap) ten oosten van de Kleine Beerze boven Vessem.
7. Westelbeerse broek en Grijze steen: ten oosten van de Grote Beerze tussen Westelbeers en Netersel.
8. Landgoed de Baest.
9. Strijpsche Kampen: weilandkomplex ten westen van het Beatrixkanaal.
10. Beatrixkanaaloevers.
11. Landgoed de Wielewaal: langs de Oirschotse dijk. Eigendom van Frits Philips.

Rob.

EEN GOEDE KIJKER HOEFT NIET DUUR TE ZIJN.

Een van de dingen die veel mensen mij vragen wanneer ze horen dat ik vogeltjes kijk is steevast: "Wat voor kijker gebruikje daar nu voor". Feit is, dat het toch wel belangrijkste werktuig van de vogelaar vaak onderwerp van discussie is.

Hierbij spelen natuurlijk een heleboel factoren een rol, zoals:

-Hoe intensief gebruik je zo'n kijker?

-Hoeveel geld wil je eraan spenderen.

-Hoe zwaar mag hij zijn.

-Persoonlijke voorkeur.

Nu is het toevallig dat praktisch gelijktijdig, zowel in de Consumentengids als in de A.n.w.b. Kampioen een gedeelte is gewijd aan een kijkertest. Deze kijkers variëren in prijs van f70,- tot f225,-. Het gaat hierbij om dezelfde test alleen heeft de Consumentengids ter vergelijking nog twee dure kijkers aan toegevoegd. is, Voor de duidelijkheid leg ik nog even uit wat nu eigenlijk wanneer we praten over een 7 Keer 50, 8 keer 40 kijker.

Het eerste getal geeft de vergrotingsfactor weer terwijl het tweede cijfer de diameter van de lensopening (objectief) aangeeft. Dus een 7 maal 50 kijker vergroot 7 keer en heeft een lensopening van 50 mm. Deze kijker is dus lichtsterker dan een kijker met een lensopening die een diameter heeft van 35 mm. Dat wil niet zeggen dat je bij de eerste kijker dan ook een beter en/of een helderder beeld zou hebben, aangezien dat ook sterk afhankelijk is van de kwaliteit en plaatsing van de prisma's binnenin.

De kijkers die voor vogelaars het meest in aanmerking komen, zijn toch wel de 7 maal 50, 7 maal 35 en de 8 maal 40 kijkers.

Uit de test kwamen de 10 en 7 maal 50 kijkers gemiddeld iets beter uit de bus als de 7 maal 35 en 8 maal 40 kijkers.

Een 10 maal 50 kijker is echter door zijn gewicht (1300 gram) en vergroting (moeilijk stil te houden) niet erg handzaam in het gebruik. Blijft over als beste 7 maal 50 kijkers de Colorado (f.89,- 1100 gram) en de Pallas (f.99,-, deze weegt echter 1500 gram).

Van de lichtere kijkers zijn aan te bevelen de Splend compact.

Deze is zowel in een 7 maal 35 als 8 maal 40 uitvoering te krijgen.

De consumentenbond drukt tevens nog de resultaten af van de duurdere (f.500,-) Nikon 7 maal 35. De gezichtskwaliteiten van deze kijker scoren wel iets hoger dan de vergelijkbare Splend compact maar dit rechtvaardigt niet het verschil in prijs (Splend compact f.99,-)

Conclusie:

Persoonlijk weet ik hoe belangrijk het is om niet de gehele dag met zo'n zware joekel om je nek te moeten lopen.

Daarom zou ik kiezen voor een 8 maal 40 of 7 maal 35 kijker.

Toch zou het goed zijn wanneer er ook zo'n soort test kwam voor kijkers in de prijsklasse van f200,- tot f400,-, zowel gewone als dakrantkijkers (10 maal 40 en 8 maal 40).

Er is toch een hele categorie vogelaars die wel wil overstappen op een wat betere en duurdere kijker zonder direct een peperdure Zeiss/Leitz te willen kopen. Prijs van deze kijkers rond de f1300,-

Als laatste wil ik nog even precies aangeven waar je bovengenoemde test kunt vinden. Allereerst in het Mei-nummer van de consumentengids en ook in het Mei-nummer van de A.N.W.B. Kampioen.

Henk Hendriks.

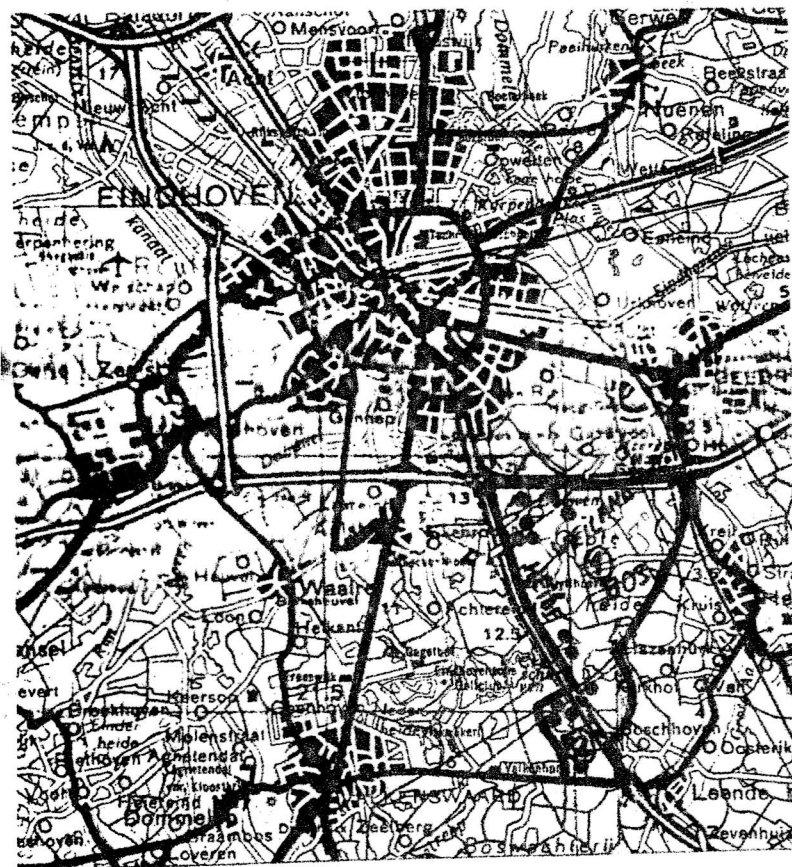
ONBEKENDE GEBIEDEN: NEELAKKERS, LEENDERHEIDE EN VALKENHORST

Aansluitend op het stukje van Reb Aarts (Veel Werk Gevraagd) wil ik enkele aaneengesloten gebieden beschrijven, waarvan wat vogels betreft zeer weinig van bekend is. Ik hou het globaal, maar probeer toch op een beschrijvende wijze het belang van deze gebieden voor vogels aantonen, of liever: de interesse wekken om ze meer te bezoeken.

Hoewel van een aantal terreinen (bijv. De Utrecht, Landschap, Stra-brechtse Heide) erg veel waarnemingen bekend zijn, hebben we van pakweg 75 % van de Kempen zeer weinig of geen informatie. De oorzaken zijn vrij simpel: van dergelijke gebieden zijn geen gegevens en vogelaars weten dus niet of ze wel interessant genoeg zijn; er bestaat weinig drang om onbekende gebieden te bezoeken; soms wonen er gewoonweg geen vogelaars.

Ligging en landschap van Neelakkers, Leenderheide en Valkenhorst

In onderstaand plaatje is de ligging globaal weergegeven.

Ligging van Neelakkers en Leenderheide (1) en Valkenhorst (2). Met zwarte stippen is de breedverspreiding van de Beccleuwerik in 1980-81 aangegeven.

De Neelakkers bestaat uit een complex van naald- en gemengde bossen, deels omgeven door weilanden. De naaldbossen zijn tamelijk goed ontwikkeld en zwaar, ofwel breedgebieden bij uitstak voor roofpieten. Zeer fraai zijn de gemengde - en plaatselijk puur loofhout - bossen. De Leenderheide (ook Grote Heide geheten, maar i.v.m. verwarring met de Grootte Heide bij Achelse Kluis verder Leenderheide genoemd) bestaat

uit heiderestanten, deels gemaaid, kaalslagen en er liggen enkele kleine vennetjes in, zoals Klein Huisven, Diep Meerven (= Drooge Meerven), Witven en Veeven.

Met Valkenhorst tenslotte wordt de grote "kaalslag" aangeduid die langs de weg Valkenswaard-Leende ligt. Een deel bestaat uit heiderestanten met vennetjes als Brilven en Eijerven, een ander deel was oorspronkelijk bos, maar dit is een 2 jaar geleden compleet afgefikt. Dat was ideaal vanuit vogeloogpunt, maar helaas is het weer ingeplant met grove dennen als gevolg van de verplichte herbepplanting. Vorig jaar zagen we er spontaan een enorm veld van Willgenroosjes ontstaan, kenmerkend voor vers afgebrande dennebossen.

Vogels

Van de vogels van deze gebieden is bitter weinig bekend. Toch blijken er bij de weinige bezoeken zeer leuke soorten te zitten. Nader onderzoek (bijv. door een inventarisatieweekend!) is beslist gewenst. Ik zal van dit gebied een keer alle bekende gegevens op een rijtje zetten, ofwel een "gebiedsavifauna" maken. Dergelijke gebiedsavifauna(tjes) willen we meer gaan maken, en wel om twee redenen: a) van druk bezochte gebieden is het interessant en nuttig om ze op een rij te zetten, vooral omdat dat over zeg 10 jaar nauwelijks meer te doen is, b) dergelijke overzichtjes stimuleren tot het doorgeven van onbekende waarnemingen en het bezoeken van slecht onderzochte gebieden.

Nu in het kort de vogels van Meelakkers, Leenderheide en Valkenhorst.

Dodaars en Blauwe Reiger zien we op trek, maar de Dodaars broedt er mogelijk. Een paartje Krakeenden was aanwezig op het Diep Meerven op 7-5-1981. Wilde Eenden broeden vrij talrijk en Wintertaling en Tafeleend broeden er waarschijnlijk.

Vrijwel alle roofvogels zijn in de gebieden aangetroffen, waarvan als doortrekkers/wintergasten: Wespandief, Zwarte en Rode Wouw, Bruine en Blauwe Kiekendief, Visarend, Smelleken en Slechtvalk. Waarschijnlijke broedvogels zijn: Havik (1 paar en 1 paar aan rand), Sperwer (1-2 paren), Buizerd (3 paren), Torenvalk (3 paren) en Boomvalk (1-2 paren). Vroeger (tot 1974) konden we er geregeld Korhoenders zien, maar die zijn "uiteraard" verdwenen. Kraanvogels worden soms op de trek in het gebied gezien, zoals 130 ex in maart 1976 op een bouwland bij de Meelakkers. Waarschijnlijk broedt er een paartje Scholoksters. Tijdens de trek zien we geregeld Bokje, Watersnip, Tureluur (broedvogel?), Groenpoot-, Bosruiter, Witgatje en Oeverloper. Er broeden enkele paartjes Grutto's en ca 5-10 paren Wulpen. Holenduiven zijn er talrijk. We zien er drie uilen als broedvogel, nl. Steen-, Bos- en Ransuil. De Bosuilen (2-3 paren) broeden in de Meelakkers. In 1979 werd een zangpost van de Nachtzwaluw vastgesteld, maar de soort komt er waarschijnlijk ieder jaar voor. Er broeden 3 of 4 spechtensoorten, waarvan de Kleine Bonte onzeker is. Boomleeuweriken zijn er opvallend talrijk (zie kaartje); in 1980-81 werden er 14 zangposten geteld. Gekraagde Roodstaattran broeden er met vermoedelijk enkele tientallen paren en een paartje Tapuiten broedt op Valkenhorst. In de bossen van de Meelakkers treffen we bijna alle boszangertjes aan, waaronder Fluiter. Het is goed mogelijk dat er ook enkele Vuurgoudhaantjes huizen. Ook de mezenfamilie is goed vertegenwoordigd en Boomklevers zijn er ook thuis (waarschijnlijk regelmatig broedend). Klapeksters treffen we er in het winterhalfjaar aan, soms wel 3 vogels tegelijk. Van de vinkachtigen treffen we tijdens de trek o.a. Europese Kanarie en Barmsijs aan en Geelgorzen en Rietgorzen broeden er veel.

Leuk is de waarneming van een ♂ Ortolaan op 7-5-1981 op Valkenhorst. Ik heb natuurlijk niet alle soorten genoemd. Tot nu toe zijn er zo'n 80-85 broedvogelsoorten vastgesteld, maar er zijn nogal wat vraagtekens in de zin dat het broeden van een aantal soorten wordt vermoed, maar niet bevestigd konden worden.

Het zal echter vaststaan, dat dit een zeer vogelrijk gebied is, dat zonder meer het bezoeken waard is.

Ik wil graag verzoeken of jullie je waarnemingen van deze gebieden aan mij zoudt willen doorgeven. Ik zal dan een kort overzichtje maken van alle bekende gegevens, dat kan bijdragen tot een stimulans voor meer onderzoek.

ONBEKENDE GEBIEDEN: DE BAEST

Tja, wederom een gebied met hetzelfde euvel: er is geen barst van bekend. Waarom eigenlijk niet? Het ligt slechts een 15 minuten fietsen van de Landschotse Heide af, is zeer vogelrijk en landschappelijk ongelooflijk mooi. Nergens in de Kempen treffen we zo'n aansengesloten stuk zwaar loofbos aan.

De Baest kunnen we opdelen in een noord- en een zuidgedeelte, die door het Wilhelminakanaal gescheiden zijn. Het noorddeel bestaat voornamelijk uit oude eiken, het zuiddeel voornamelijk uit een oud beukenbos, wat gemengd bos en aan de randen naaldhout. Door beide delen loopt de zeer fraai kronkelende Beerze (in het zuiddeel zelfs twee Beerzes). De enkele boerderijen/huizen die in het zuiddeel liggen hebben tuinen met een tuinbegroeiing die we bijna nergens aantreffen: het broeden hier van Europese Kanarie en Appelvink zou niet verwonderlijk zijn.

Over de vogels kan ik maar weinig zeggen, alleen dat het zeer zangvogel- en spechtenrijk is. Als broedvogels zijn bijvoorbeeld bekend: Boomklever, Kleine Bonte en Zwarte Specht, IJsvogel (nu weg), Fluiter, Vuurgoudhaantje, Goudvink, Bosuil, Nachtegaal, veel Goudhaantjes en tientallen Boomkruipers, waarschijnlijk (?) alle mezen, zeker 5 paren Wielewalen etc.

Laat op een mooie zondagmorgen eens de Landschot schieten en breng een bezoek aan De Baest! Let vooral eens op Fluiter en Vuurgoudhaantje en mogelijk hoor je het harde tsiel van een IJsvogel.

Ook hier wil ik vragen, of jullie je waarnemingen van dit gebied aan mij kunnen doorgeven, waarvoor alvast hartelijk dank.

OPROEP

Weet je ook een gebied, wat een leuk vogelgebied is, maar waar vrijwel niets van bekend is, zet het op papier voor de Blauwe Klauwier.

Tom.

VOGELS KIJKEN: WAAROM EN NAAR WELKE ?

Bij het doorlezen van de laatste nummers van de Blauwe Klauwier bekwam me telkens weer een gevoel van: waar zijn we eigenlijk mee bezig en waarom vogelen we eigenlijk zoals we vogelen. Je krijgt al lezende de indruk dat een vogel pas belangrijk wordt als hij zeldzaam is, ondanks alle met de mond beleden anti-DBA praat. Ik ben bang dat als we op deze manier doorgaan, we onze zin zullen krijgen en er veel "belagrijke" soorten bij gaan komen. Het is natuurlijk leuk en aardig als er zeeëenden, zaagbekken, Zwartkopmeeuwen, Zwarte Wouwen, Rotszwaluwen en Rosse Stekelstaarten worden waargenomen, maar deze soorten kunnen we toch niet als typische soorten voor ons werkgebied beschouwen. Hun voortbestaan wordt niet beïnvloed door wat er met het landschap in de Kempen gebeurt. Ze hebben nauwelijks een relatie met ons landschap. Toch krijgen zeldzaamheden in ons blad onevenredig veel aandacht. Ik wil eens een lans breken voor het kijken naar gewone soorten en daar het belang van te laten inzien.

Een heel goed voorbeeld hoe het kan, vind ik het verslag "De Roodborstapuit in de Kempen". Hierin wordt aandacht besteed aan een wat algemenere soort, die duidelijk blijkt te zijn aangevoerd op het landschap in de Kempen. Door telling van broedgevallen wordt een indruk verkregen van de dichtheid van deze soort.

Je kunt om veel verschillende redenen naar vogels kijken. Ik wil er een aantal noemen zonder naar volledigheid te streven. Meestal begin je ermee dat je elke vogel wilt (her)kennen. In het begin heb je nog moeite met algemene soorten maar gaandeweg wordt dat beter. Dan vind je alleen zeldzame soorten nog interessant omdat je die nog niet hebt gezien. En onder het motto "zien is kennen" denk je bij elk nieuw kruisje dat je de avifauna weer wat beter onder de knie hebt. (Het motto "horen is kennen" wordt wat minder gebezigd). Op de duur komen er vrijwel geen nieuwe soorten meer bij, en omdat je natuurlijk nog steeds naar vogels wilt kijken, zijn de soorten die je het minste ziet het "interessantst of het leukst". In dit stadium blijven velen steken.

Het is wel eens aardig om je te realiseren welke vogelgroepen bij veel vogelaars het populairste zijn. Dat zijn de roefvogels en de steltlopers. De redenen hiervoor zijn m.i. tweërlei:
1. ze laten zich goed bekijken, roefvogels in de lucht en steltlopers zittend in hun overzichtelijke voedsel terreinen (dit hebben ze gemeen met watervogels in het algemeen, die ook heel populair zijn).

2. hun relatieve zeldzaamheid: er zijn maar weinig algemene steltlopersoorten: Kievit en Grutto, die zijn voor het gros van de vogelaars dan ook niet interessant. Een klein groepje regenwulpen krijgt veelal heel wat meer aandacht dan een grote groep Kieviten, die hoogstens worden bekeken omdat er wel eens "iets leuks" tussen kan zitten. Een grote groep Bonte Strandlopers die boven het wad vliegt is natuurlijk een imposant gezicht maar daar houdt het wel mee op. Terwijl die ene Amerikaanse Oeverloper die ergens zit toch eigenlijk wel even bezocht moet worden. Hoewel een Bonte Strandloper bij een Kempische plas weer niet te versmaden is en veel interessanter dan die 500 Kieviten die zich aan het eind van het broedseizoen

in een droogvallend ven ophouden. Toch zouden die misschien wel een aanwijzing kunnen geven over het broedsucces van de Kievit in de Kempen.

Roofvogels zijn sowieso al zeldzaam, dat hangt met hun manier van leven samen. Omdat ze leven van prooien die niet (zoals insecten) in zeer grote aantallen voorkomen, kunnen ze nooit heel algemeen worden. Maar ook hierin zijn weer gradaties: de algemeenste soorten krijgen weer de minste aandacht. Dat bleek heel duidelijk bij het bewerken van de soorten voor het roofvogelnummer van de Blauwe Kauwier : van de Torenvalk zaten er bijna geen gegevens in het archief ofschoon het beslist niet de minst voorkomende roofvogel van de Kempen is. Maar een Roodpootvalk wordt nu eenmaal interessanter gevonden want hij is zeldzamer. Ik geloof dat er over de zeldzaamheid van soorten bij veel mensen misverstanden bestaan. In het algemeen lijkt het belangrijk als men ergens een zeldzame vogel ziet, want het is een soort die daar niet veel voorkomt en nu toch op die plaats wordt waargenomen. Het omgekeerde is echter waar want we moeten altijd goed bedenken dat soorten die hier zeldzaam zijn, ergens anders algemeen voorkomen en daar heel gewoon zijn. Zien we dus een voor ons gebied zeldzame vogel dan is dat vanuit de soort bekeken een uitzonderingsgeval wat weinig zegt over de gemiddelde vogel van die soort (Piet Modaal).

Je kunt je bezig houden met de verspreiding van vogelsoorten en kijken waar in de wereld bepaalde soorten voorkomen. In dat verband kan de waarneming van een zeldzaamheid nog wel belangrijk zijn. Dat kan er immers op wijzen dat een bepaalde soort zijn gebied aan het uitbreiden is en misschien over een tijdje tot de avifauna van ons gebied gaat behoren. Het klassieke voorbeeld hiervan is natuurlijk de Turkse Tortel. Dit is de gemakkelijkste kant van deze studie. Het omgekeerde gebeurt ook : dat soorten uit ons gebied verdwijnen. Dat valt minder snel op want het is opvallender dat een soort er eerst niet was en nu wel, dan andersom. Vergelijk dit maar met de fenologie van vogels. Het is veel gemakkelijker te zeggen wanneer in het voorjaar je het eerste exemplaar van een soort hebt gezien dan wanneer je in het najaar het laatste exemplaar zag. Toch is het zeer belangrijk op tijd te signaleren dat een bepaalde soort terugloopt. Maar vanwege de lage gemiddelde belangstelling voor naar verhouding nog algemene soorten, valt de terugloop vaak pas op als het al te laat is.

Je kunt je bezig houden met de leefwijze van een soort. Dat moet dan een algemene soort zijn als je voldoende studie-objekten wilt hebben en niet slechts uitzonderlijke exemplaren wilt bekijken. Zo is de in Nederland meest bestudeerde vogelsoort de Koolmees. Meestal kost zo'n soort studie echter erg veel tijd en dat is doorgaans voor amateur vogelaars niet beschikbaar. Ik denk dat we als vogelwerkgroep ons wel bezig kunnen en moeten houden met de aantalstudie van onze broed- en wintervogels. Anders kunnen we nooit argumenten aandragen om aante tonen hoe slecht (of goed) het ermee staat. Initiatieven als de inventarisatie van Roodborsttapuit, Nachtzwaluw, uilen, Boomleeuwerik en IJsvogel en roofvogeltellingen zijn hiervan goede voorbeelden. Maar het zou goed zijn als we ook wat meer wisten van de algemenere soorten. Geluiden als: er zitten tegenwoordig geen vogels meer vergeleken met vroeger, kunnen we niet

met harde cijfers ondersteunen of aanvechten. We weten niet eens hoeveel vogels er nu broeden, laat staan dat we het weten van vroeger. En het lijkt erop dat we het ook niet willen weten want we nemen niet de moeite om algemenere soorten te inventariseren en te tellen. Dat is ook wel begrijpelijk want je hebt bij algemene soorten niet zo gauw een overzicht. Bovendien mag je aannemen dat ze niet zo gauw bedreigd worden. Toch moeten we hiermee voorzichtig zijn. Toevallig las ik in het Journal für Ornithologie een artikeltje over de achteruitgang van de Spreeuw in Skandinavie, aan de noordrand van zijn verspreidingsgebied dus. Na een uitbreiding naar het noorden in het begin van deze eeuw, wordt er nu een teruggang waargenomen. Er wordt een verband gelegd met dynamiteringsacties in België en besproeiing met chemicaliën die het vliegvermogen aantasten in Engeland. Zo'n teruggang zou hier misschien ook wel zichtbaar zijn, maar wie let er nou op Spreeuwen.

In Engeland wordt al vele jaren een common birds census (= gewone-vogeltelling) gehouden. In bepaalde telgebieden wordt jaarlijks de broedvogelfauna geïnventariseerd en hiermee kan iets gezegd worden over het aantalsverloop over de jaren. Zo werd daar in 1968 een dramatische achteruitgang vastgesteld van Grasmus en Gekraagde Roodstaart. Dit was in Nederland nauwelijks opgevallen bij gebrek aan systematische tellingen. Het was alleen af te leiden uit de aantallen geringde vogels van die soorten en uit nestkastgegevens (voor de Gekraagde Roodstaart). De oorzaak van die achteruitgang, die zeker tot 1972 heeft geduurd lag waarschijnlijk in de overwinteringsgebieden van die soorten, men denkt aan droogte en insecticiden. Er zijn echter ook soorten die worden bedreigd door oorzaken in het broedgebied, hier dus. Voor de Kempen denk ik dan aan bv. Kerkuil, Zomertaling, Kwartel, Geelgors, Roodborsttapuit en Ortolaan.

Door ruilverkavelingen, ontwatering, het verdwijnen van heggen, intensieve bemesting, bespuiting van alles wat maar een beetje op onkruid lijkt enz. wordt het landschap, het broedbiotoop voor de vogels, zo aan-getast dat de vogels zich wel drie keer bedenken voor ze zich hier voort gaan planten. Grote delen van de Kempen zijn de laatste jaren veranderd in bio-industrieterreinen waar slechts blauwgroene weiden, zelfs zonder paardenbloemen, en maïsvelden zijn. Geen boom of struikje wordt er op de slootkant getolereerd. Als het eens een paar dagen regent, staan de beken twee dagen vol en het water is weg, het krijgt geen kans om in de grond te trekken. Maar als het een week niet regent, moeten sproeikanonnen overal in actie komen (ten koste van de al verlaagde grondwaterstand). Blijkbaar worden de boeren hiertoe gedwongen, willen ze het hoofd boven water houden, maar we moeten wel inzien dat dit zo niet kan blijven duren. En wij als leden van de vogelwerkgroep spoeden ons maar weer eens naar het Goorven, Landschot, Visvijvers of Budel om te kijken of er nog iets leuks zit, ondertussen vloekend op alweer een nieuwe bio-stal. Het lijkt erop alsof we ons willen onttrekken aan die verwording van het landschap, door alleen maar naar gebieden te gaan waar het nog mooi is, zoals het vroeger bijna overal moet zijn geweest.

Dan moeten we ook nog bedenken dat vogels zich gemakkelijk kunnen verplaatsen. Zij kunnen gebieden die voor hen geschikt zijn gemakkelijk bereiken. Maar voor de minder mobiele organismen zijn grote, nog geschikte, gebieden onbereikbaar aan het worden.

Elders in dit nummer moet een artikel van Rob staan waarin hij ons oproept om ook eens naar andere gebieden te gaan dan waar iedereen altijd al komt. Daar kan ik het helemaal mee eens zijn als daaronder ook "oninteressante" gebieden vallen. Alleen op die manier kunnen we een indruk krijgen van wat er nog in de Kempen zit. We zullen zekerde aantallen of dichtheden per soort moeten bekijken over heel ons werkgebied en niet alleen per natuurgebied. Anders weten we immers niet of een soort echt algemeen of zeldzaam is. Het belangrijkste zijn dan die soorten die als indicator voor de kwaliteit van het landschap kunnen worden beschouwd. Dat zullen soorten zijn die naar verhouding tot de rest van ons land hier in meer dan gemiddelde aantallen voorkomen en soorten die aangewezen zijn op zeer bijzondere biotopen. Dat kunnen dus ook wel zeldzame vogels zijn zoals de Geoorde Fuut die nu eenmaal om de een of andere reden maar op enkele plaatsen in Nederland broedt. Maar we moeten het belang van de Kempen voor bv. zeeëenden wel erg relativeren. Die beesten verdwalen wel eens in het binnenland maar als broed- of overwinteringsgebied hebben ze de Kempen niet nodig. Dat is in het algemeen ook met doortrekkers het geval. Tijdens de trek kunnen vogels op vrijwel alle plaatsen worden waargenomen.

Zo, ik heb mijn hart eens gelucht. Ik maak me geen illusies dat alle werkgroepsleden nu als razenden aan het inventariseren slaan en alle zeldzame doortrekkers laten voor wat ze zijn. Ik wil ook niemand persoonlijk daarop aankijken want zelf ben ik geen haar beter. Maar als je door dit te lezen jezelf eens hebt gerealiseerd dat de Kempen niet alleen bestaan uit natuurgebieden, waar je allerlei zeldzame soorten kunt zien, maar voor het grootste deel uit landbouwgebieden met veel maisvelden waar sommige soorten zich toch nog in kunnen handhaven, dan heeft het al zin gehad. En als je nu beseft hoe betrekkelijk het begrip zeldzaamheid is en hoe belangrijk het tellen van algemene vogels, dan is het helemaal meegenomen. Reacties, opmerkingen en suggesties voor de praktische uitwerking van deze ideeën graag in de volgende Blauwe Klauwier.

Jan Wouters

Bittere koffie en zoete koek

We kennen ze allemaal nog wel, die heerlijke woensdagmiddagen van vroeger, lekker dollen in bos en veld, eieren zoeken, bloemen plukken, stekels voor de meester vangen en daags daarna de sterke verhalen op school. Gelukkig bestaan die middagen voor sommige mensen nog steeds. Op dus met koffie, koek en kijker te velde. Doelen worden Groot meer, St. Martensberg op de Oostelbeerse heide en via de Mostheuvel weer terug. Paddevenweg, Zandoers, de eerste gierkar dendert langs, niet op letten, de Leeuwerik zingt ten slotte blij aan de hemel. De gierboer blikt vanuit zijn glazen huis nieuwsgierig naar die rare snuiter en zijn leeuwerik, niet meer begrijpend, alweer denkend aan de volgende lading, die hem weer een stap dichterbij naar die nieuwe dikke Mercedes brengt. Grommend en butsend brult hij verder, volkomen wereld- en wezensvreemd. Afijn verder maar weer. Er blijkt alweer gemaaid, enkele uitgemaaide Kieviten pikken hier en daar wat op, geen jong te zien, snel dus maar bij Halve Mijl de Vessemsse bossen in. Het koppel Goudvinken laat zich deze keer niet zien, hoewel misschien is het wel helemaal verdwenen, laatst sjouwde er een rare kerel net van die wantrouwige vogelvangeroogjes door de struiken. Wel zingt er nog een zeer goede Vessemsse vink, die, naar ik vernam, zijn zaad in de kooi zeker waard was. Daar klinkt gebonk van boomstammen, een onbekende auto met aanhanger stoft naderbij, plots wordt gas gegeven, nog net is een bleek, wantrouwig gezicht herkenbaar en in een wolk van stof en zand laat hij mij achter, natuurlijk schichtig op weg naar die nieuwe, zwart gebouwde open haard, waar vrouw en kroost al vol verwachting omheen zitten. Afijn de sprokelaar is weer verdwenen, maar even een kop knarsende koffie en zoete koek.

Een heerlijk zonnetje, kijkertje soepel op het knietje, rug leunend tegen een boom, je kent dat wel. Twee futen schuiven langzaam voorbij, de geoorde zijn helaas verdwenen. Daar roept een dodaars, wat is het allemaal toch prachtig. Even langs de oevers turen; vreemd is dat daar eigenlijk, zo'n den-netje in het water met een dode berk ernaast. Sompd en zui-gend er maar even heen. Ach gat nee toch, bruin canvas, om-floerst met wat geboomte ergert me tegemoet, een groot

zwart gat is gericht naar weggesneden riet en biezen, waar zag ik toch laatst ook weer dia's met deze omgeving. Hé daar leidt nog een platgetrapt rietpad verder het moeras in, ake-
lig precies naar wat ik vermoed; soppend er maar weer heen. Bruin canvas, afgesneden riet, gaten en ijzerdraad knallen me al weer tegemoet. Een groot zwart hol is streng gericht op die ene jonge roerdomp er vlak tegenover, het snaveltje angstig dreigend in mijn richting stekend. De enige jonge roerdomp in de wijde omgeving en alweer dreunt het morbide "ch en aah wa mooi" van het diavretend volkje me door het hoofd. Met den snor op den hop in den hut van den keet, dit t afereeltje moest zich op gezette tijden hier afspelen, he-
laas is nu slechts een leeg kodak doosje door het zwarte hol zichtbaar. Dié gebaren makend, waarmee men niet bepaald gene-
genheid tot iemand pleegt te tonen, sompen mijn laarzen akelig langzaam vol modderwater, een fikse schop tegen het canvas maakt de zaak er niet droger op. Afijn terug maar weer, bittere koffie en zoete koek doen hun heilzaam werk, terwijl de laatste bruin druppels somp uit mijn laarzen sijpelen. Met den snor op den hop in den hut van den keet, afgemaakt met de geur van oude onderbroeken, welk een mor-
bide, pervers tafereel toch, snel maar weer door uit dit besmette gebied.

De doorsteek naar de St. Martensberg via het Rouwven is weer als vanouds, zwoegen en zweten door de tankbanen en voor de zoveelste maal deze route afzweren. Vogelaars zijn nu een-
maal hardleerse mensen en als zich bovendien nog een Havik aandient, is het maar weer goed toch deze weg te hebben ge-
kozen. Inmiddels is er een frisse ^{bries} opgestoken, terwijl soms al een enkel druppeltje valt, een heerlijk gezicht, dit kale heuvelachtige terrein met de dreigende wolkenmassa's erbo-
ven. Vooruit, een lengtedoorsteek dan maar, witte kwik en boompieper dartelen rond, tapuit is wat voorzichtiger, ter-
wijl boom- en veldlecuwerik aan de hemel jubelen, het be-
kende tafereel dus weer. Daar is weer het paartje buizerden, gelukkig maar weer. Even later luid alarm van allerlei klein spul in de bosrand, een sperwer schiet nog net zichtbaar tussen het geboomte weg, wat een mazzel toch weer. Plots heftig gekraak en lawaai in de heuvelachtige bossen, snel de kijker erbij, vijf man treden de bosrand uit,

twee met geweer, drie met schop. Ik wandel achteloos verder, stiekem omglurend, een schop in je nek is ook niet alles. De soepele heren treden naar voren, geweertje losjes over de arm, soepel een drummetje rollend, hoedje ietwat schuin, wantrouwig prikkende oogjes en doof aan een oor, het bekende beeld van de Kempenjager dus. Een moeizaam gesprek komt op gang. Wat ik hier te zoeken had op dees kaalkap met dien Kulder in de buurt, of dat met faunabeheer te maken had. Dat had met de vogelwerkgroep te maken, en wat de heren met dit slechter worden^d weer gingen doen. Hij zou er toch wel wonen ook al was 't weer slecht, vertelden de heren en veelbetekend zwaaiden ze met hun lopen. Of ik niks zocht te verjagen of aieren te zuken. Nee, vertelde ik, want ik wist meer van vogels dan beide heren samen. Hoe ik dat wist, want ik wist toch niet wat de heren van vogels wisten en ik moest eigenlijk maar eens gaan hier, want hoe konden de heren weten dat ik hier niks zocht te verjagen, Dat was dan een probleem van de heren en niet van mij, vertelde ik. Of ik de bordjes niet had gelezen, informeerden de heren, ten slotte hadden de heren voor dees jacht betaald. Of de heren als ze betaalden dan wel mochten verjagen en wat de heren hier dan eigenlijk te vertellen hadden. De heren zouden er voor deze keer dan geen werk van maken. Waar de heren dan eigenlijk werk van zouden willen maken..... de ME ers vertrekken snel in oostelijke richting, na de woo nrechten van zowel zwarte kraai als vos nog heftig te hebben bestreden. Inmiddels roept de kulder angstig boven mijn hoofd, is het echte angst, of wil hij waarschuwen voor de snel uit westelijke richting naderende stofwolk. Steigerende fallus stevig in de hand spuiten ze voorbij, de wezenloze gezichten verborgen achter glas, mij achterlatend in een ejaculaat van stinkend stoffig zand, leve de welvaart, niet werken en wel herrie schoppen van mijn centen, het is godverd.... even bittere koffie en zoete koek, kijkortje schoonblazen en verder maar weer, de boomleeuwerik zingt ten slotte nog. Leuk is een nieuw paartje roodborsttapuiten langs de mostheuvel even later nog twee mooie witte kemphanen, snel even volgen met de kijker. Ze larden langs de oevers van een klein modderig weideplasje en dan wordt het mij allemaal vreemd te moede, langzaam maar zeker verschijnt in het

kijkerbeeld een enorme canvas schuiltent, grotesk zwart afstekend tegen de hemel, grote modderstappen voeren er omheen en een losse hoek flappert in de wind, het geheel wordt gesteund door zware scheerlijnen. Het tafereeltje, dat zich daar op gezette tijden moet afspelen ontvouwt zich weer in mijn verbeelding..... de koffie en koek zijn op, snel terug dus maar anders gebeuren er misschien ongelukken, vanavond nog maar weer even terug naar het Groot meer voor waterral, wie weet..... In de schemerige duisternis nadert langzaam brommend een onbekend voertuig, even word ik verlicht door de koplampen, een portierraam schuift open en een stem, zo plat als die van een Vessemse boer informeert of "het lekker was". Ik brul, verschrikt van het eigen volume, dat het godverdommes lekker was vandaag, het portierraam schuift snel weer dicht en de platte onbekende maakt zich haastig uit de voeten. Bittere koffie, zoete koek of het verhaal van een dagje Kempisch vogelen.

Rob.

De Camargue

De Camargue wordt door sommigen nog wel eens afgedaan als een wat slap aftreksel van die twee andere beroemde delta's in Europa: de Coto Donana en de Donaudelta. Toegegeven: je zult er Purperkoeten, Pelikanen en Dwergaalscholvers tevergeefs zoeken en ook de aantallen van bijv. Ralreiger zijn in de Camargue beduidend minder.

Toch is het niet terecht om dergelijke gebieden alleen om hun ornithologische kwaliteiten met elkaar te vergelijken. Zeer zeker heeft de Camargue een heel eigen sfeer, die je wel moet leren waarderen en vooral begrijpen denk ik.

En och, in deze tijd van energiebesparing is het goed te weten dat de Camargue nog niet half zo ver weg is als die andere twee gebieden!

De Camargue is in feite de delta van de Rhone en ligt tussen twee armen van deze rivier, die zich boven Arles (Vincent van Gogh!) splitsen. De oppervlakte beslaat ongeveer 800 km² vlak land, bestaande uit koren- en rijstvelden, boomgaarden, weiden en wijngaarden en natuurlijk enorme rietvelden en plassen, "étangs" genaamd. Aan de Middellandse zee-kust gaat het over in zoutsteppen met een karakteristieke begroeiing van salicornia (zeekraal), om te eindigen in het zandstrand.

Buiten de vogels is de Camargue nogal bekend om een aantal andere zaken: de zwarte runderen ("taureaux"), de semi-wilde witte paarden en de zigeunerfeesten.

Tweemaal per jaar trekken de zigeuners massaal naar Les Saintes-Maries-de-la-Mer om de feestdag van (in mei) de heilige Maria Salomé en (in oktober) die van de heilige Maria Jacobé te vieren. Overigens is Les Saintes-Maries een aardig dorp dat men echter moet mijden in de zomer (eind juni t/m aug.), vanwege de overtalrijke toeristen. Er is ook een moderne, maar veel te grote en veel te saaie camping. Beter kan men een camping zoeken wat meer landinwaarts.

De "taureaux" zijn prachtige runderen, o.a. gefokt voor speciale stierengevechten die veel minder bloedig zijn dan in Spanje. Eénmaal bezochten wij zo'n spektakel en hebben ons kostelijk vermaakt:

De eigenaar van een "mas" (= boererij/landgoed) laat wat koeien (agressiever nog dan stieren!) los in een arena en looft prijzen uit voor degene die de versierselen van de horens kan nemen. Uiteraard worden hierbij wel eens wat ribben gekneusd, maar de dieren komen er veelal beter af dan de "matadores".

Wie, op grond van film en foto, woest rondrennende kuddes wilde paarden verwacht, komt bedrogen uit. Meestal zie je hier en daar een klein groepje van die dieren staan te grazen (soms met Koereigers op de rug) en daar houdt het meeop. Pas als de "gardians" paarden nodig hebben en ze op gaan jagen zie je dat deze paarden echt "wild" zijn.

Een goede tip: Wanneer je de Camargue bezoekt ga dan ook eens in Les Saintes-Maries naar het "Musée de Baronchelli", waar behalve over de vogelwereld ook veel informatie wordt gegeven over de geschiedenis van de Camargue. O.a. over de binding die de "gardians" hebben met de Noordamerikaanse Indianen. Héél interessant!

Ook het boek "De Camargue" (zie literatuurlijst) verschaft zeer veel informatie voor de geïnteresseerde.

Voor steltlopers zijn de rijstvelden en slikoevers van "étangs" interessant. Opvallend vond ik eind juni 1978 de grote aantallen Bosruiters, fouragerend in rijstvelden. Op die plaatsen zag ik mei '80 ook enkele Vorkstaartplevieren, merkwaardige vogels met snelle, zwaluwachtige vlucht en zeer korte pootjes. Steltkluten en Tureluurs tref je overal aan, horendol wordtje van hun alarmkreten als er 'n roofvogel of Lachstern overkomt!

Lachsterns zie je niet zo veel en je moet oppassen met Grote Sterns die er ook voorkomen. Opvallend is dat bijv. Steltkluten fel alarmeren voor Lachsterns, maar niet voor Grote. De reputatie van eier- en jongen-rover zal-ie dus wel niet voor niets hebben!

In een kaal, droog terrein trof ik ook 'n Griël aan, maar die kun je in de Crau móér tegenkomen. Opmerkelijk was het geluid dat-ie maakte: een Wulpachtig maar schriller: "trie-trrrricieuw".

Bijeneters zijn te vinden in open land met verspreide bomen en je ziet ze dikwijls op telegraafdraden zitten. Ze jagen op insecten met een zeer typische vlucht, met veel zweefperiodes en weergaloos snelle akties. Als je op dat zweven let en het karakteristieke silhouet herken je ze op grote afstand, zonder de tropische kleurenpracht te zien. Ook heel fraai is de Scharrelaar, maar die is veel zeldzamer geworden. Alleen in juni '78 zag ik in de Camargue een 2-tal exr. Kop en lijf zijn minder blauw dan de veldgidsen suggereren, maar in de tortelduiachtige vlucht schittert het azuurblauw op de vleugels.....

Over Hoppen zul je ook niet struikelen, maar met wat geluk zie je deze grote bonte vogelvlinder toch regelmatig.

Over de Kuifkoekoek sprak ik al in deel 1 van deze serie artikelen. Weliswaar zag ik hem in de Camargue niet, maar hij schijnt er toch niet zeldzaam te zijn. Met name rondom boerderijen ("mas") waar hij nesten van Eksters opzoekt in de pijnbomenbosjes.

In de rietvelden en tamariskbosjes miegelt het natuurlijk van allerlei zangvogeltjes: Baardmannetjes, Buidelmezen (nestelen in tamarisken), Zwartkoprietzangers, Waaijerstaartrietzangers, Cetti's Zangers en Rietgorzen (met 'n dikkere bek als bij ons!) om er maar 'n paar te noemen. De Buidelmees is beslist niet algemeen (ik zag hem er nog niet), maar broedt zeker in de omgeving van het Salin de Badon.

De Zwartkoprietzanger vindt je het gemakkelijkst door zijn zang: rietzangerachtig met fraaie "zoete" "lu-lu-lu"-tonen als Boomleeuwerik of Nachtegaal. Cetti's en Waaijerstaart zijn zeer algemeen, de laatste zingt de hele dag door in opvallende baltsvlucht.

Nog twee zangvogels tot besluit: Duinpiepers zijn algemeen op kale terreinen, maar ook zie je ze vaak lopen op brede zandpaden en ze broeden zelfs op de camping van Les-Saintes-Maries!

De Brilgrasmus tref je voornamelijk aan in de salicorniavelden langs de kust. Ze maken hun nest in de hogere zoekraal-bosjes en zijn te vinden door gewoonweg een end door zo'n veld te struinen. Kleine grasmusjes met (alleen in het voorjaar!) opvallende oogring en met een Winterkoning-achtige alarmroep.

Nog iets over "La Crau".

Ten oosten van de Camargue ligt een merkwaardige steenwoestenberg, de Crau genaamd. Hier broeden (uniek voor Frankrijk) Witbuikzandhoenders, Kleine Trappen, Grielen, Kalanderleeuwerik, Kortteenleeuwerik en meer Scharrelaars dan in de Camargue. Als "echte" blauwe klauwieren zie je ze op telegraafdraden zitten, loerend naar prooi.

Aan de westrand van de Crau, tegen de Camargue aan, kun je op sommige plaatsen (langs het kanaal bijv.) nog Kleine Klapeksters aantreffen, maar hun aantallen worden steeds kleiner. Overigens moet je alle gencemde soorten echt zoeken en je zult ze niet altijd vinden.....

A suivre, Frank N.

Rau '79

STELTKLUIT

Avifauna van de Camargue

Al direct als je het gebied van de Camargue inrijdt zul je kleine troepjes Flamingo's in de plasjes langs de weg zien staan.

De Camargue is de enige plaats in Europa waar deze fraaie vogel regelmatig nestelt, zij het ook niet elk jaar. (In de Guadalquivir in Spanje hebben ze deze eeuw maar enkele malen genesteld!) Het aantal broedparen bedraagt gewoonlijk zo'n 4 à 5000 en gemiddeld zijn over het gebied verspreid ongeveer 10.000 Flamingo's aanwezig.

Bijzonder spektakulair zijn de slaapvluchten, tegen zonsondergang. Honderden Flamingo's in lange linies, de roze vleugels schitterend onder een gouden zon..... een schouwspel om nooit te vergeten!

Reigers zie je in overvloed: Kleine Zilverreigers overal, evenals Kwakken al zijn die minder opvallend. Purperreigers, Roerdompen en Houdaapjes zijn vrij algemeen maar leven meer verborgen, al zie je Purperreigers nogal eens boven een rietveld vliegen.

De Koereiger broedt pas sinds 1957 in het gebied, maar is in de 70-er jaren spektakulair toegenomen. Er zijn enkele kolonies ten noordoosten van het Etang de Vaccarès en in die omgeving zie je ze vaak lopen in rijstvelden of op de ruggen van de vrij lopende paarden!

De Ralreiger is met een 50-tal paren maar matig vertegenwoordigd en die zie je dan ook weinig en op menige excursie zelfs helemaal niet.

De Koereiger onderscheidt zich van de Kl. Zilverreiger door zijn zware "onderkaak" en in de broedtijd door het ontbreken van de sierveren ("aigrettes") en de gelige kruin en buik. De Ralreiger is veel kleiner en nog donkerder maar heeft witte vleugels (dus in de vlucht is het oppassen!).

Blauwe Reigers zijn als broedvogel het schaarsst, al overzomeren ze in redelijke aantallen.

Van de vele eendensoorten is de Krooneend het interessantst en op de grotere wateren regelmatig te zien.

In de trektijden kan men hier vele duizenden Zomertalingen en andere zwemeenden zien met daartussen 'n enkele keer zelfs 'n Marmertaling.

Bruine Kiekendieven zie je in Flevopolder-achtige aantallen en ook de Zwarte Houw is algemeen. Ik zag in juni '78 vrij veel Buizerden, waaronder diverse exemplaren met een rossige staart, overigens géén Arendbuizerden. Daar de Buizerd niet in de Camargue schijnt te broeden moeten dit zwerfende niet-broedende vogels zijn, mogelijk van de ondersoort "vulpines"?

Hoewel hij in het gebied zelf niet broedt, komt er toch regelmatig een Slangenarend jagen en éénmaal zag ik er zelfs een vliegen boven Les-Saintes-Maries met een grote slang in zijn bek.

Voor méér en ook interessantere roofvogels moet je eens een bezoek brengen aan de Alpilles, een laag (ca. 450 m.) maar zeer ruig gebergte aan de noordrand van de Camargue (noordoostelijk van Arles) en de Crau. Hier broeden: Steenarend, Havikarend, Slechtvalk, Oehoe en mogelijk ook Dwergarend. Tot dusverre heb ik nog weinig tijd gehad om dit merkwaardige gebergte eens grondig te bekijken, maar in juni 1978 zag ik er wel heel fraai een adulte Havikarend jagen.

Vlakbij Arles op de Abbaye de Montmajour (een oud klooster) broedden tot voor kort ook Kleine Torenvalken, maar in mei 1980 bleken zij helaas verdwenen.

Grauwe Kiekendieven zie je door geheel Frankrijk, al nemen ook hier de aantallen schrikbarend af. In de Camargue zelf zag ik ze niet, wél echter in die vreemde steenwoestenijs "La Crau", oostelijk van de Camargue. Hieraan is een apt hoofdstukje gewijd verderop.

Van de vele andere vogelsoorten die in de Camargue broeden kan ik er in dit artikelje maar enkele bespreken, de keuze is willekeurig.

EEN DAGJE BELSE BLUBBER.

10-5-1981. De eerste echte tekenen van leven werden opgemerkt na een stevige tas Kempenkoffie bij "Wimpy". Wimpy's coffee-home is altijd geopend, zelfs om half zeven in de morgen. (Daar kan geen hamburger-home aan tippen!). Afijn om 7 uur op de Striepersgatter markt begon het gedonder al. Maar liefst zes A.C.J.N.-ers (waaronder ik) stonden bedeesd te kijken, toen bleek dat hun paspoorten zich nog thuis in de linnenkast bevonden. Tot grote ergernis natuurlijk van het "echte" V.W.G.-volk, allang gedruild door de vele internationale luxe reizen van reisbureau "Wimpy en zoon". (een zusterbedrijf van de coffee-home). Omdat dit bureau veel waarde hecht aan waterdichte organisatie zonder risico's, werd besloten om een half uurtje extra tijd uit te trekken om alsnog de passen op te halen. Zo gleed dus onze tourbus via Duizel en Eersel naar België. Een extra compliment aan Wimpy en zoon voor het bezweren van de weergoden, want bij iedere kilometer verder zuid, deed de zon er nog wat extra graadjes Celsius op. Na een sanitaire stop bij Heerlen, alwaar de liefvallige Limburgse gastvrouwen ons deden proeven dat niet alleen Kempenkoffie stimulerend werkt, stuurde Jack de driver ons dwars door het Limburgse land naar het reisdoel: de Hoge Venen. Gepakt en gezakt begon om half elf onze voettocht onder een strakblauwe hemel. Niemand had zich laten afschrikken door de sterke verhalen over genadeloos opgeslikt worden door het levende hoogveen. Nee, zestien van die taaie harige struiners, daar zouden de Venen geen lekkere maaltijd aan hebben. De volgende tocht stond op het program: vanaf Ternell (op 300m.) stroomopwaarts langs de snelstromende Helle, totaan Baraque Michel (op 675m.), zijn beetje bij de oorsprong van het riviertje. Alles bij elkaar goed voor een kleine 20 kilometer! Het eerste deel van de tocht ging door bosgebied; niet de bekende gemeente Ardennenbossen met hun weelderige ondergroei, maar bossen die juist zo kenmerkend zijn vanwege het feit dat ze voedselarm zijn. Door het dikke zure veenpakket is in deze bossen slechts heel beperkte (maar wel heel bijzondere) plantengroei mogelijk. Behalve enorme woudreuzen van sparren zagen we overal grote pollen veldbies en hele velden bosbes. Ook wat vogels betrof geen grote soortenrijkdom, maar getrainde oren en ogen namen toch vanalles waar: In het bos veel vuur- en gewone goudhaantjes, fluiters, boomklevers, mezen en zelfs een opgeschrikte bosuil. Toen we een waterspreeuw over de Helle zagen scheuren, wist streuper Frank binne geen tijd diens broedplaats vast te stellen: onder een bruggetje, in een speciale nestkast, zat een waterspreeuwenestje, compleet met ei. Verder natuurlijk diverse grote gele kwikstaarten, die nota bene met hangende vleugeltjes een partijtje balts ten beste gaven. In het eerste het beste ondiepe poeltje, dat er wel amfibie-ig uit zag, werden accuut een vinpootsalamander en een alpenwatersalamander in hun rust verstoord. Herhaalde malen moesten de gedetailleerde stafkaarten van Wim eraan te pas komen, want nette toeristenpaden kenden ze hier nauwelijks. Onze vastgeroeste botten werden op de proef gesteld door het vele klim en springwerk. Overdreven enthousiasme werd meteen bestraft met een halve meter blubber aan je been, zoals een enkel proeflid pijnlijk moest vaststellen. Voordat deze geholpen werd uit zijn moeilijke situatie, werd voor de zekerheid eerst zijn eventuele nalatenschap verdeeld!

Na zo stilletjesaan steeds hoger te zijn geklommen, stonden we dan eindelijk in het oerlandschap waar we naar uitgezien hadden: de kale, vochtige vlakte van de Hoge Venen. Meteen al maakten we kennis met de unieke flora van dit gebied: éénarig wollegras, wilde narcissen, bosanemonen en natuurlijk de dikke pakketten veenmos. Toch schijnt dit alles nog maar een schamel restant te zijn van hoe het hier 100 jaar terug was. De Hautes Fagnes zijn jaar in, jaar uit sterk ontwaterd, voor de aanplant van naaldbos ten behoeve van de minbouw. Hierdoor is een groot deel van de eens zo unieke hoogveenflora verdrongen door het pijpestrootje. Maar goed, al springend en struikelend konden we toch nog genieten van een brok puur natuur. Ook de vogels lieten van zich spreken: een rode Wouw, een tapuitje, veel zingende graspiepers en waarschijnlijk zelfs een roodpootvalk! Het laatste stuk van de tocht moest helaas te snel afgelegd worden, zodat er weinig tijd overbleef om rustig te genieten. We moesten immers op tijd bij de bus terug zijn. Bovendien zagen hoe langer hoe meer figuren in hun dorstige hallucinaties, dienbladen vol schuimend gerstenat voor zich. Aangekomen bij Baraque Michel bleek pas echt hoe de Venen hun tol geeist hadden: de eerste drie volle dienbladen pils en cola waren al verzwolgen, voordat de ober met zijn ogen had kunnen knippen. En er moest nog heel wat vocht worden aangesleept, voordat de leeggezweete menigte weer enigszins was bijgetankt. Of het de vermoeidheid geweest is of de bedwelmende zweetvoetenlucht weet ik niet, maar in ieder geval was het op de terugweg stiller dan op de heenweg. Stipt om 8 uur stonden we weer waar we ook begonnen waren. In Valkenswaard scheidden de wegen. Maar met een man of acht werd bij Wimpy nog een dikke pot macaronie gebrouwen. Zo konden we vanachter een stevig bord energie nog even rustig nakeuvelen over een zeer geslaagde dag. Wim, hardstikke bedankt voor de perfecte organisatie!!!

Hans.

DE WATERSPREEUW (Cinclus cinclus)

Inleiding

De toevoeging "in de Kempen" kon hier uiteraard achterwege blijven, daar het aantal waarnemingen van deze soort in ons werkgebied gemakkelijk op de vingers van één hand kan worden afgeteld. Onze beken stromen vermoedelijk te langzaam en de huidige kanalisering en verontreiniging zullen eventuele vestigingspogingen en zelfs een wat regelmatig voorkomen in het winterhalfjaar bij voorbaat verhinderen.

Waarom toch dit artikel?

Wel, Kempisch of niet, het blijft een zeer interessante vogel met een uiterst merkwaardig gedrag dat gemakkelijk is waar te nemen in de broedgebieden (vanaf Eindhoven dichterbij dan bijv. de Flevo-polders!). Bovendien is het vertoeven in zijn voorkeursbiotoop (snelstromende rivieren en beken) voor natuurliefhebbers altijd een zeer plezierige bezigheid.

Kenmerken

Ook zonder schitterende kleuren is het mogelijk als vogel "onmiskenaar" genoemd te worden, dat bewijst juist de Waterspreeuw. Hij heeft iets weg van een reusachtige Winterkoning met een witte borst. Totale lengte ca. 18 cm. Kop chokoladebruin; rug, vleugels en staart meer zwartbruin, met wat lichtere randen aan de veren zodat een schubpatroon ontstaat. Kin, keel en bovenborst spierwit alsof de vogel een slab voorheeft. Vooral aan donkere, beschaduwde beekoevers is dit het beste kenmerk.

(Bij wijze van proef trachtten wij in februari 1980 langs de Ourthe te bepalen bij welke snelheid vanuit de auto nog Waterspreeuwen konden worden ontdekt. Bij 40 km/u bleek dit nog te lukken, al gebiedt de cerlijkheid mij te zeggen dat menigmaal gestopt werd voor een stukje papier of 'n plastic bekertje. Maar ja, die watervervuiling ook.....)

Rest van de onderzijde variabel: van roodbruin tot vrijwel zwart, afhankelijk van de ondersoort (zie "systematiek").

De vrij lange poten zijn aan de voorzijde zeer licht. Snavel gemiddeld qua lengte en dikte, donkerbruin. Ogen bruin, af en toe echter wit lijkend! Dit "knipogen" wordt **veroorzaakt** door het witte bovenste ooglid. Juveniele vogels maken een grijsachtige indruk: bovenzijde grijsbruin, onderzijde geheel witachtig met grijze vlekken. In de 1e winter hebben ze al geruid en slechts witte uiteinden aan sommige vleugelveren verraden dan hun leeftijd.

De determinatie van een Waterspreeuw is dus, zelfs voor leken, geen grote moeilijkheid. Het ontdekken levert wat meer problemen op, waarbij geduld en waakzaamheid onontbeerlijk zijn.

Systematiek

De familie Cinclidae bestaat uit één geslacht (Cinclus) en dat uit 4 soorten. In Europa één soort, de Waterspreeuw (Cinclus cinclus). In vergelijkbare biotopen in resp. Noord-Amerika, Zuid-Amerika en Azië treffen we de andere 3 soorten aan. Zij verschillen voornamelijk in kleurpatroon.

De cinclidae zijn mogelijk verwant aan de lijsterachtigen, hierop wijzen het gevlekte jeugdekled en enkele anatomische kenmerken.

Mogelijk echter zijn ze nauwer verwant aan de **Winterkoning-groep**: uiterlijk, nestbouw en speciale muskusgeur vertonen veel overeenkomsten.

Omdat de Waterspreeuw een relatief "oude" soort is, weliswaar wijd verbreid, maar door zijn biotoopkeus dikwijls geïsoleerd voorkomend, hebben zich in Europa diverse ondersoorten gevormd:

- hibernicus: Ierland en West-Schotland.
- gularis: Engeland, Wales, Noord- en Oost-Schotland.
- cinclus: Skandinavië, West-Rusland, Baltische landen, Bretagne, Normandië, Centraal Plateau, Pyreneeën, Noord- en Noordwest-Spanje en Sardinië.
- aquaticus: België, Nederland (zie onder), Duitsland, Polen, Hongarije, Tsjecho-Slowakije, Oostenrijk, Zwitserland, Italië, Sicilië, Joegoslavië, Albanië, Roemenië, Bulgarije, Griekenland, Frankrijk (Alpen en zuidkust) en Spanje (zuiden en oost-kust).
- oeralensis: de Oeral
- caucasicus: de Kaukasus.

De verschillen zitten hem vooral in de kleur van de onderzijde en, wat minder duidelijk, die van de bovenzijde.

Voor ons land zijn alleen aquaticus en cinclus van belang en met name in Zuid-Nederland zou je beide kunnen verwachten. Cinclus heeft een geheel zwartbruine buik, aquaticus heeft direkt onder de witte beek een roodbruine band, die overgaat in zwartbruin op buik en flanken. De praktijk leert echter dat dit slechts onder goede omstandigheden is te zien: korte afstand en vooral goed licht en juist dat laatste ontbreekt nogal eens langs de beschaduwde oevers van beken.

Op dia's die ik in de Ardennen van een zekere aquaticus maakte (met 400 mm. lens op 12 - 15 mtr. afstand) is dat roodbruin van deze ondersoort in de meeste gevallen niet of nauwelijks zichtbaar.

Biotoop

In vegetatiekundig jargon zou de Waterspreeuw een "kensoort" worden genoemd van snelstromende, heldere beken en rivieren. Een enkele maal worden ze ook aangetroffen langs stenige oevers van meren. Het landschap is daarom vaak heuvelachtig of zelfs bergachtig: in de Alpen vinden we hem tot op 2000 meter en in Tibet zelfs tot op 5000 meter hoogte (Voous 1960).

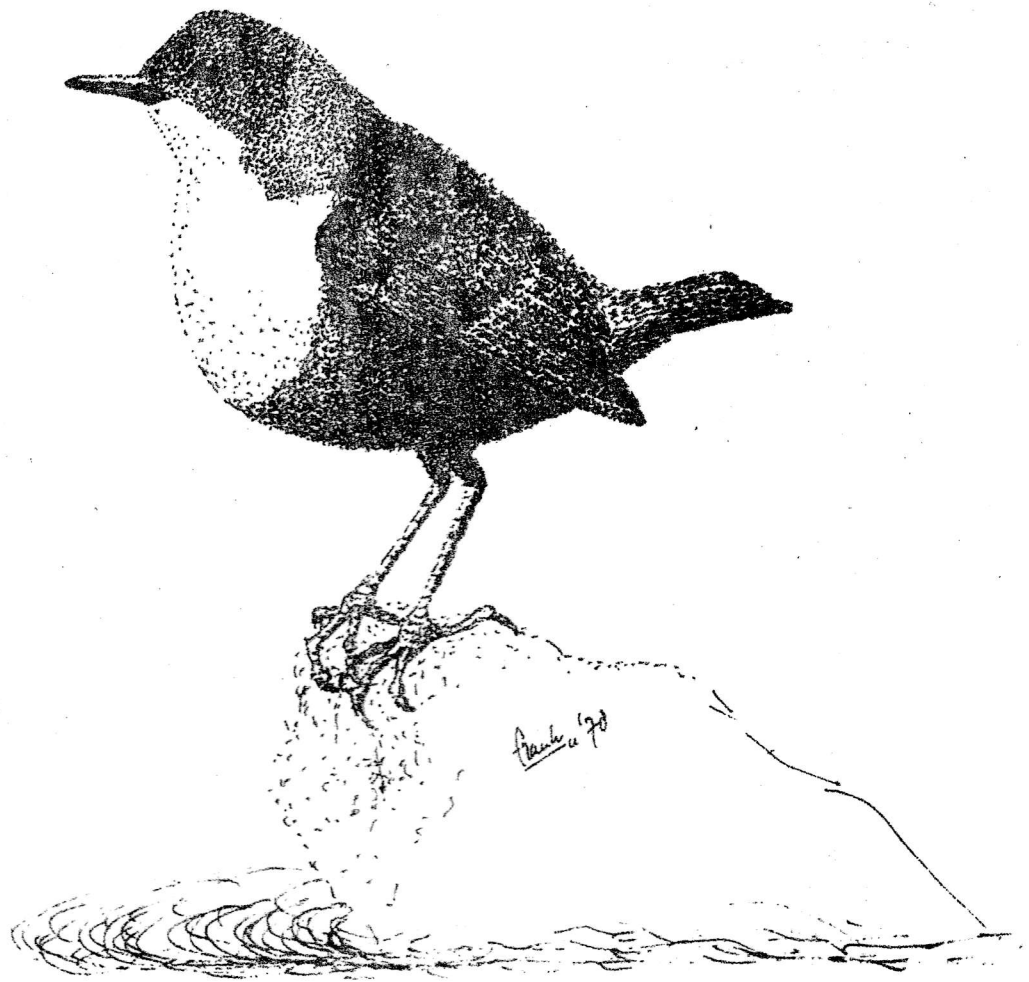
Op sommige plaatsen komt hij ook in het laagland voor, langs ondiepe rivieren met een steenachtige bodem, mits bruggen, watermolens e.d. zorgen voor gunstige nestgelegenheid (Witherby et al. 1948). Vogels uit bergachtige streken plegen 's winters naar de dalen te trekken en zelfs naar de kust.

In Lippens & Wille (1972) lezen we nog enkele voorwaarden waaraan een Waterspreeuw-biotoop moet voldoen: weinig oevervegetatie, voldoende uitzicht en een (water-)breedte van 3 à 5 meter verdynt de voorkeur. M.i. is ook de aanwezigheid van stenen en rotsblokken die uit het water steken van belang, daar deze graag als rustplaats worden gebruikt.

Op plaatsen met onvoldoende nestgelegenheid noemt de Waterspreeuw ook graag nestkasten in beslag, ik zag dat o.a. in de Ardennen langs de Salm.

Geluid

De zang heeft iets weg van een Winterkoning maar minder schetterend. Hij past uitstekend bij het voortdurend geruis en gekabbel van stromend water en kan net als dit van sterkte en toonhoogte veranderen. De roep is een scherp, metalig "klink" of "klits", meestal in de vlucht. Het doet wat denken aan een Grote Gele Kwik, maar krachtiger en heeser. Andere roepjes en een soort sub-song worden door Witherby et al. (1948) beschreven.

Waterspreeuw (*C. c. aquaticus*)

20-00-78 Trois Ponts (proo. Luik), rivier "La Salm"
Belgische Ardennen

Waterspreeuw met kokerjuffer
31-07-77 Trois Ponts

Gedrag

Geen enkele andere zangvogel vertoont zo'n sterke gebondenheid aan water als de Waterspreeuw. Hij zwemt, duikt, ja vliegt zelfs onder water als een pinguin. Of ze ook werkelijk onder water kunnen lopen, tegen de stroom in die hen dan op de bodem zou drukken, is niet helemaal zeker al wordt dat vaak beweerd.

Je ziet ze vaak rondbanjereren in ondiep water of zwemmen, waarbij ze dan telkens de kop onder water steken. Zo zag ik ze dikwijls kokersjuffers vangen waarmee ze dan op een steen gingen zitten. De prooi werd dan bij de kop vastgehouden en met een nijldige kop-beweging werd de "juffer" van de "koker" gescheiden, d.w.z. de koker werd van de juffer geslingerd.

Bij verontrusting zakken ze op een typische manier door de poten: alsof die met scharnieren zijn verbonden met het lijf.

Broedgedrag

De Waterspreeuw broedt al vrij vroeg in het jaar. Afhankelijk van de streek van half maart tot in juni. Meestal 2, soms ook drie broedsels. Het nest ziet er ongeveer uit als een Winterkoning maar groter. Wat weinigen weten is dat de Waterspreeuw ook een nestkast voor lief neemt, onlangs nog konden we dat constateren in de Hautes Fagnes. Onder een bruggetje vonden we zo'n half open nestkast waarin een Waterspreeuw zijn nest had gebouwd. Het bevatte 1 ei, geheel doorschijnend wit en peervormig.

Natuurlijke nestplaatsen vindt men vaak onder bruggetjes, wal-kanten met veel stenen en ook nogal eens achter een waterval!

Voorkomen in Nederland en de Kempen.

Broeden in Nederland is slechts enkele malen bewezen, o.a. in Zuid-Limburg (1913, 1915 en 1920), bij Nijmegen (1913) en te Winterswijk (1933) tevens laatste bekende broedgeval in ons land. Alle broedgevallen betreffen de ondersoort "aquaticus".

Als wintergast wordt de Waterspreeuw tegenwoordig in Nederland tamelijk regelmatig aangetroffen, zij het slechts enkele keren per jaar. Deze waarnemingen betreffen veelal de ondersoort "cinclus" (uit Noord-Europa) en vinden plaats van november t/m april. Vrijwel alle waarnemingen stammen van boven de rivieren.

In de Kempen zijn volgens van Erve et al. ('67) 2 Waterspreeuwen gezien en wel van 19 nov. - 1 dec. 1952 te Middelbeers en van 15 - 29 nov. te Eindhoven. In geen van beide gevallen werd bepaald tot welke ondersoort de vogel behoorde.

Op 20 nov. 1976 zag mijn vader (W. Neijts) een Waterspreeuw aan de Collse Watermolen, die hij van zeer nabij zag. Volgens de beschrijving leek het mij een "cinclus". Waarschijnlijk dezelfde vogel zag ikzelf op 28- nov. '76 aan de Opwettense Molen, slechts 2 km. stroomafwaarts van de Collse. Dit was zeker een "cinclus".

Toch is het in de Kempen oppassen geblazen, daar in het winter-halfjaar zeker ook rekening moet worden gehouden met "aquaticus" die op korte afstand van ons werkgebied broedt. Toch zijn in Zuid-Nederland Waterspreeuwen zeer zeldzame gasten: Limburgse vogelaars verzekerden mij dat zij bij bekendtellingen in Zuid-Limburg nimmer een glimp van een Waterspreeuw zagen!

Uit 1977 werd bekend dat een Waterspreeuw zijn nest wilde bouwen langs de Rozep op de Kampina, verder werd niets over dit geval bekend (Texeira 1980).

Met cinclus-groeten, Frank

HET SAMENWERKINGSVERBAND VAN OOST-BRABANTSE VOGELWERK GROEPEN

Er werd mij gevraagd iets te schrijven over het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen in de Blauwe Klauwier. Dat wil ik nu niet doen. Het Samenwerkingsverband gaat namelijk een blad uitgeven, "Saxicola" geheten (naar Roodborsttapuit = Saxicola torquata), waarin ik zal ingaan op de pogingen om een overkoepelend orgaan te krijgen in 1975-1977 en over de oprichting, doel en werkwijze van het huidige Samenwerkingsverband.

Saxicola zal eind juni a.s. gaan verschijnen. Dit eerste nummer is voor iedere geïnteresseerde gratis verkrijgbaar (mits afgehaald op de vergadering, anders worden portokosten in rekening gebracht). Dit blad dient ervoor om vogelaars in Oost-Brabant op de hoogte te houden van allerlei activiteiten en onderzoeksresultaten, maar ook zal er aandacht besteed worden aan determinatieproblemen, allerlei andere waarnemingen etc. Een jaarabonnement (3-4 nummers) zal, exclusief portokosten, hooguit 5 gulden gaan kosten, zodat de kosten geen rem kunnen zijn voor een geïnteresseerde om zich te abonneren.

De inhoud van het eerste nummer zal er globaal als volgt uit gaan zien.

- o Iets over het Samenwerkingsverband
- o De Roek als broedvogel in Noord-Brabant in 1978
- o Determinatie van Glanskop en Ruigpootbuizerd
- o Het Blauwborstje als broedvogel in Oost-Brabant
- o Zwartkopmeeuwen in Noord-Brabant
- o Waarom zijn Bosuil, Boomklever en Appelvink in Oost-Brabant zo schaars
- o Korte mededelingen (Grauwe Gans, Korhoen e.a.)
- o Oproepen (Rode en Zwarte Wouw, IJsvogel)
- o SOVON in Oost-Brabant

Zelfs voor het tweede nummer is al wat kopy beschikbaar.

Het Samenwerkingsverband wil ook meer aandacht schenken aan onderzoeken. Als eerste "project" zijn we gestart met een inventarisatie van Kuif- en Tafeleenden in Noord-Brabant (met zwaartepunt Oost-Brabant).

Het Samenwerkingsverband bestaat momenteel uit de volgende vogelgroepen en personen:

Vogel- en Natuurwacht voor 's-Hertogenbosch e.o.
Vogelwerkgroep Midden-Brabant
Vogelwacht Uden
Vogelwerkgroep Deurne
Vogelwerkgroep IVN Valkenswaard
Vogelwerkgroep De Kempen
Coördinator watervogeltellingen N-Brabant
SOVON-districtscoördinator O-Brabant

Ik hoop, dat iedere vogelaar mee wil werken aan het goed functioneren van het Samenwerkingsverband en van onze kant hopen wij, dat we hiermee en met het uitgeven van Saxicola iedere vogelaar een plezier kunnen doen.

Tom Heijnen.

Nieuwe tentoonstelling in het Natuurhistorisch Museum Tilburg

Tot 6 november 1981: H E E N e n W E E R

Stilstaan bij verplaatsingen in het dierenrijk.
(adres museum: Kloosterstraat 16 Tilburg, achter de schouwburg).

Als goed Vogelwerkgroepslid is het jullie natuurlijk bekend dat veel vogels in de herfst naar "warme landen" vliegen. De gemiddelde Nederlander blijkt daarvan echter ook op de hoogte te zijn. Daarom hebben vogels op deze tentoonstelling over "trek" maar een bescheiden plaats gekregen. Alleen mogelijkheden en moeilijkheden bij oriëntatie en navigatie komen aan bod.

Ook onze Hollandse Maatjes kennen geen rust voor ze als haringen in een ton zitten: zij pendelen voortdurend tussen paai- en voedselgrond zolang de mens het toestaat. De mens onderschept de haring en vist letterlijk en figuurlijk de zee leeg. Bekende plaatsen als de Doggersbank leveren al geen haring van betekenis meer op.

De mens duikt trouwens steeds op als stoorzender: denk aan de hulpacties die nodig zijn om te zorgen dat ook een pad zijn ei kwijt kan. Mensen zijn echter niet altijd van kwade wil. De trekkers van de Afrikaanse savannes: zebra, gnoe, Thomsongazelle e.d., zouden beschermd gaan worden in het Serengeti Nationaal Park. Deze trekkers houden zich echter niet aan grenzen op landkaarten en verblijven een groot deel van het jaar buiten het park. Geen kwade wil dus, alleen een beetje dom! Andere soorten dieren die niet honkvast zijn op de tentoonstelling: rendieren, lemmings, vlinders, sprinkhanen en ook de mens zelf.

Het grote voordeel van "trek" blijkt te zijn instandhouding van de soort. Heel veel individuen overleven de trektocht niet, de sterksten echter blijven over en planten zich voort.

Alle onderdelen van de tentoonstelling zijn zo concreet mogelijk uitgebeeld, zodat de tekst vrij summier kon blijven.

Treksprinkhanen, een diersoort waarvan het bij de geboorte niet vastligt of het een eenzame thuisblijver wordt dan wel een massaal uitzwermende allesvreter, zijn ook levend te zien.

Eveneens levend zijn de inheemse zoetwatervissen en -insekten in onze permanente aquaria.

Ik hoop jullie een keer te zien op deze echt mooie tentoonstelling. Door de week zijn we de hele dag open van 8.30 tot 17 uur en in de weekends van 14 tot 17 uur. In die weekends kun je dan ook nog de natuurfilms meepikken.

Voor de kosten hoef je het ook niet te laten: 1 piek de man/vrouw, tenzij je nog geen 12 bent, dan kost het 2 kwartjes.

N.B. Na deze tentoonstelling zul je nooit meer van ons horen, d.w.z. we veranderen dan onze naam in:

NORDBRABANTS NATUURMUSEUM.

groetjes, Paul van Kerckhoven.

VOGEL- VARIA

**samenstelling:
lex peeters**

KORRELATIE GEOORDE FUUT - KOKMEEUW ?

Op 12 mei j.l. nam ik op het Kromven op de Landschotse Hei waar, hoe een Geoorde Fuut reageerde op de daar aanwezige Kokmeeuwen.

Op dit ven broeden mogelijk 200 paren Kokmeeuwen in pitruspollen en bij het minste onraad gaan ze krijsend de lucht in. De daar aanwezige Geoorde Fuut, die ik slechts kort kon bekijken, dook voornamelijk. Op 'n gegeven moment gingen de meeuwen weer de lucht in en zeer fraai was te zien hoe het fuutje de alarmhouding (hals recht, kop schuin omhoog gericht) aannam, enkele keren omhoog keek en onderdook. Dit was een duidelijk geval van gebruik maken van de alarmerende Kokmeeuwen door de Geoorde Fuut.

Wittgen (in van Erve et al. 1967) stelt een dergelijke opmerkelijke korrelatie tussen het broedvoorkomen van Kokmeeuw en Geoorde Fuut vast. Door gedragsstudie aan de fuutjes bleek hem dat ze geen behoorlijk alarmeringssysteem (van henzelf) hebben en zich bij onraad volkomen op de reacties van de hen omringende, broedende Kokmeeuwen verlaten.

Dit kan een verklaring zijn waarom Geoorde Futen in terreinen broeden waar ook Kokmeeuwen voorkomen. Anderzijds vermeldt Wittgen dat vaak veel broedsels door Kokmeeuwen vernield worden en zelfs adulte vogels worden gedood: in 1962-64 15%!

Het lijkt mij twijfelachtig of een dergelijk verlies wel opweegt tegen het voordeel van alarmerende Kokmeeuwen. Volgens mij spelen er ook andere factoren mee, die het veelal gezamenlijk voorkomen verklaren, hoewel ik geen mogelijkheden kan noemen.

Om het gezamenlijk voorkomen te illustreren heb ik de kaarten in de SOVON-Atlas eens vergeleken. Dit resulteert in het volgende (Geoorde Fuut: waarschijnlijke en zekere broedgevallen, Kokmeeuw: zekere broedgevallen):

Geoorde Fuut met Kokmeeuw	29 blokken
Geoorde Fuut zonder Kokmeeuw	5 blokken
Kokmeeuw zonder Geoorde Fuut	322 blokken
geen van beide	1315 blokken
	<hr/>
	1671 blokken

Hoewel het gezamenlijk voorkomen in één blok niet betekent dat ze ook in hetzelfde terrein broeden, kan dit toch een aanwijzing zijn.

Alleen een onderzoek aan Geoorde Futen (alarmeringssysteem, broedresultaten) in gebieden waar wel en waar geen Kokmeeuwen voorkomen, kan enig uitsluitsel geven over de "korrelatie".

Literatuur:

Erve, F.J.H. van et al. 1967. AVIFAUNA VAN NOORD-BRABANT.
van Gorcum, Assen. pp. 48-50.

Tom Heijnen.

Broedgeval van Bosuil in kasteelpark Geldrop.

Begin april hoorde ik van iemand dat er een "uil" in het kasteelbos van Geldrop gezien was.

En toen ik op een avond ging luisteren, hoorde ik inderdaad de bedelroepen van jonge Bosuilen. De volgende dag ben ik overdag teruggegaan en ontdekte ik 2 donsjongen in een grote Rhododendronstruik.

Later vertelde mij iemand van het I.V.N. dat de vogels door snoeiwerkzaamheden vroegtijdig uit hun nestboom verjaagd waren, en zo in die Rhododendronstruik terechtgekomen waren, waar ze zo'n 1.50 m. boven de grond inzaten.

Hij zei me ook dat het nodig was om de vogels goed in de gaten te houden, zodat niet iemand ze mee zou nemen. Ze vielen op die plaats n.l. nogal op.

Toen ik op een avond in het bos rondliep, waar ook de adulte vogels regelmatig goed te bekijken waren, gebeurde er nog iets leuks.

Op een bepaald moment n.l. fladderde een van de jonge vogels op het grote grasveld, wat voor het kasteel is aangelegd en hupte als een of ander vreemd kuiken naar de overkant om daar in de struiken te verdwijnen. Het andere jong begon daarop zeer fanatiek en wanhopig te roepen, maar durfde het blijkbaar niet aan om dezelfde oversteek te wagen.

Henk H.

Agressief gedrag van Goudvink.

Toen ik in april 1979 enkele dagen in het Westerwald (W. Duitsland) doorbracht nam ik nogal agressief gedrag van 3 man. Goudvink t.o.v. een vr. ex. waar.

Het vrouwtje werd zelfs zodanig opgejaagd, dat het zich voor mijn ogen tegen een raam te pletter vloog.

Dit is des te opmerkelijker omdat van de Goudvink bekend is dat het man. een onopvallende, dus geen territoriumverdigende zang heeft. Ook is het man. niet daadwerkelijk agressief ten opzichte van andere sexegenoten en is ook het overige baltsgedrag zeer onopvallend. Zeker geen langdurige achtervolgingen.

Verder is de band tussen het man. en vr. zeer hecht en langdurig. Hoe is dan toch dit gedrag te verklaren?

Het zou kunnen dat dit vrouwtje haar partner verloren had en dat jonge ongepaarde man. haar probeerden te versieren.

Hetzelfde geldt natuurlijk wanneer het een juv. vrouwtje betreft, wat nog nooit tot broeden is gekomen.

Henk H.

CHINEES; NEDERLANDSE RELATIE STERK VERBETERD.

Na alle sombere verhalen over de verslechterende Chinees-Nederlandse verhoudingen n.a.v. de "duikbotenkwestie" eindelijk weer eens een positief bericht.

Op de Dommel in Eckart (Eindhoven) zag ik op 07-05 j.l. een man. Mandarijneend met een vrouwtje Wilde Eend en 2 jongen met een duidelijk gemengd karakter.

Zo zie je maar weer; ware liefde verbreedert de volkeren!

Misschien een tip voor de hee Hua Kwo Feng en Eugenie.....?

Frank N.

voor u gelezen.

samenstelling: jan wouters.

In Limosa (3) 1980 staat een artikel over het broeden van Dwergmeeuwen in het Lauwersmeergebied. Na de inpoldering verschenen er plotseling grote aantallen Dwergmeeuwen op de voorjaarsstrek en vanaf 1972 hebben ze er in toenemende aantallen gebroed (61 paar in 1978). De nesten waren vooral gesitueerd in gebieden met weinig predatoren en op droge grond met weinig vegetatie of lage. Het biotoop in de Lauwersmeer is niet typisch voor het broedbiotoop van de Dwergmeeuw. Op grond van het verenkleed (lichte ondervleugel, zwarte vleugeltoppen, gedeeltelijk witte kopkap) moet worden aangenomen dat van 1975-1978 vrijwel alle vrouwtjes en de meeste mannetjes in hun derde kalenderjaar waren en dus voor de eerste keer broedden. Dit zou een oorzaak kunnen zijn voor het zeer lage broedsucces. De eieren kwamen wel uit maar de jongen verdwenen meestal snel door predatie van Kokmeeuwen, Zilvermeeuwen en Torenvalken. Alleen in 1974 en 1978 zijn uitgevlogen jongen waargenomen. Dit betekent dat de broedvogels die de kolonies bevolkten elk jaar weer andere vogels waren en dat de kolonies niet in stand konden blijven door de eigen aanwas. Het Lauwersmeer ligt ook buiten het eigenlijke broedgebied van de soort. Mogelijk zijn de omstandigheden er niet gunstig genoeg voor een definitieve vestiging.

In de New Scientist van 2 april 1981 vond ik een interessant artikel over de vraag waarom vogels zingen, toegelicht aan de hand van onderzoek aan rietzangertjes uit het geslacht Acrocephalus. Het mag wel bekend verondersteld worden dat vogels niet zingen omdat ze het zo mooi vinden. De zang heeft een informatieve taak. De betekenis van de zang en de boodschap die de zanger heeft, verschilt voor de twee geslachten: $\sigma\sigma$ kunnen worden aangetrokken door de zang en $\text{\textcircled{O}}$ worden afgeschrikt. Deze laatste functie wordt meestal benadrukt en is ook het opvallendst. Als twee $\text{\textcircled{O}}$ verschillen van mening over de plaats van de territoriumgrens dan laten de rivalen dat bij veel soorten met veel misbaar merken.

Uit onderzoek aan de zang van rietzangertjes blijkt echter dat de territoriale functie van zang niet altijd aanwezig is. Tot de Acrocephalus-groep behoren: Grote en Kleine Karekiet, Rietzanger, Zwartkop-, Bos- en Waterrietzanger.

Direkt na aankomst in een geschikt territorium, in het voorjaar, zingen de $\text{\textcircled{O}}$ bijna dag en nacht. De $\sigma\sigma$ komen verscheidene dagen later en paren dan met een $\text{\textcircled{O}}$. Bij de meeste soorten waaronder de Kleine Karekiet, zingen de $\text{\textcircled{O}}$ na de paarvorming aanzienlijk minder dan ervoor, met als uiterste de Rietzanger die niet meer zingt als hij eenmaal is gepaard. (Dit zal bij inventarisaties vaak tot ondertelling leiden!) Kleine Karekieten reageren wel op afspelen van de zang met een bandrecorder, door terug te zingen, maar de Rietzanger verdedigt zijn territorium met dreiggedrag en vechtend. Hieruit blijkt dus al dat de zang bij deze soorten vooral dient om $\sigma\sigma$ aan te trekken en slechts in kleine mate om het territorium te verdedigen.

Als men de zang van de Acrocephalus zangertjes analyseert, komt men onder de indruk van de complexiteit ervan. De zang van typische zangvogels zoals een vink of een Koolmees bestaat uit een rijtje verschillende geluiden ("lettergrepen") in een vrij constante volgorde, en duurt tussen de 1 en 5 seconden. Hiermee vergeleken is de zang van bv. de Rietzanger erg lang, complex en gevarieerd. Sommige zangstrofen bevatten honderden lettergrepen en duren meer dan een minuut. Elk $\text{\textcircled{O}}$ heeft een repertoire van wel 40 tot 50 verschillende lettergrepen maar gebruikt er per strofe zo'n

5 tot 10 van. Door steeds weer te variëren ontstaat er een ontzettend gevarieerde, afwisselende zang. Het ontstaan van zo'n ingewikkelde zang in de loop van de evolutie, kan haast alleen maar gebeurd zijn als $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ met een complexe zang betere voortplantingskansen hadden als $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ met een simpelere zang. Dit zal het geval zijn als $\sigma\sigma$ aan $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ met een complexe zang de voorkeur geven. Bij de Rietzanger is dit nagegaan. Van een populatie Rietzangers werd direkt na aankomst de zang van de $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ opgenomen. De datum van de paarvorming werd vastgesteld aan de hand van het stoppen van de zang en werd later bevestigd met nestvondsten. Het bleek dat de $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ met het grootste aantal verschillende lettergrepen duidelijk eerder van een vrouwtje voorzien waren dan de $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ met een wat minder gevarieerde zang. De Rietzanger is van de zes soorten niet de soort met de meest complexe zang. De Bosrietzanger spant de kroon met 80-100 verschillende lettergrepen (denk aan de vele imitaties). De soorten met de eenvoudigste zang, zo'n 10-20 verschillende lettergrepen en 2 à 3 seconden per strofe, zijn de Grote Karekiet en de Waterrietzanger. Dit zijn nu net de soorten waarbij ook polygynie voorkomt, dat is dat een $\hat{\sigma}$ met meerdere $\sigma\sigma$ paart. Zo iets kan alleen maar optreden in biotopen die bijzonder voedselrijk zijn, waar een σ alleen, de jongen toch gemakkelijk groot kan brengen. Rietland is een zeer voedselrijk biotoop in de zomer, en het is dus niet verwonderlijk dat polygynie bij rietvogels voorkomt.

Alleen zou men verwachten dat $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ die veel $\sigma\sigma$ moeten aanlokken een bijzonder ingewikkelde zang zouden hebben maar het tegendeel is het geval. Dit wordt als volgt verklaard. Bij een polygyne soort hoeft een σ niet erg te letten op de kwaliteit van het $\hat{\sigma}$ omdat die haar toch niet helpt bij het grootbrengen van de jongen. Haar voortplantingssucces is veel meer afhankelijk van de kwaliteit van het territorium, dat voldoende voedsel voor haar en de jongen moet bevatten. Mannetjes worden dus gekozen op grond van het territorium dat ze hebben en niet op grond van hun zang. De zang zal dus vooral een territoriumfunctie hebben. Nu zien we, ook bij andere zangvogels die vooral zingen om hun territorium af te bakenen, dat zo'n soort zang altijd betrekkelijk kort en eenvoudig is. Waarschijnlijk is hij daardoor geschikter als territoriumverdediging bv. omdat de buren hem dan gemakkelijker kunnen leren herkennen.

Bij de monogame soorten (d.w.z. dat een $\hat{\sigma}$ één σ heeft) is het voor het σ belangrijk om een goed $\hat{\sigma}$ uit te kiezen wat haar zal helpen bij het grootbrengen van de jongen. De kwaliteit van het $\hat{\sigma}$ kan op veel manieren beoordeeld worden. Maar bij soorten die zang gebruiken als manier om vrouwtjes te lokken kan zang een eigenschap zijn die de vrouwtjes snel aanwijzingen geeft. Als goede $\hat{\sigma}\hat{\sigma}$ succesvoller zijn door ingewikkelder te zingen wordt de selectiedruk in de richting van een complexe zang erg groot. Waar dat toe kan leiden bewijst de Bosrietzanger. (Misschien wijst nachtelijke zang ook wel op de functie om vrouwtjes aan te lokken, die immers 's nachts trekken.)

ORNITHO - MANIA

uitvoering:
frank neijts

ORNITHOMANIA

Zo maar, los uit de pols, wat frustraties, ergernisjes en belachelijkheden die ik de laatste tijd weer mocht ondervinden, ondergaan en meebeleven. Geen samenhangend verhaal dus (toch al niet m'n sterkste kant) maar gewoon links en rechts (vooral daar) wat stekeligheden.....

- Broedende Roerdompen in de Kempen zijn dingen waar je zuinig op moet zijn, dat zal niemand ontkennen. Maar jawel, aan het Groot Meer te Vessem, waar hij/zij broedt, vinden we een schuilhut bij een Roerdompen-nest. Wat bezielt zo iemand hou? Is het nou echt het "aahh!" en "oohh!" van de Katholieke Plattelandsvrouwenbond dat hem/haar ertoe brengt in zo'n ding te gaan zitten? Goedkoop en gemakzuchtig effectbejag, dat is het! Bovendien is meneer/mevrouw in overtreding: immers verbiedt de "Vogelwet" het zoeken naar nesten en het verstoren daarvan (en dat doe je als je in het riet om zo'n nest gaat rotzooien!) Heren van het K.A.F. hier ligt wederom een taak voor U!!!

- Onder- en bovengronds gemompel heeft weer 'ns mijn oor bereikt: de rubriek "Vogelwaarnemingen in de Kempen" zou typisch een soortenjagers-rubriek zijn.

NONSENS ! Niet alleen worden hierin ook "gewone" soorten besproken maar worden van minder algemene pieten ook behoorlijke beschrijvingen opgenomen. En, hoe toevallig, dáár onthreekt het bij het gros van de waarnemers (inclusief de kritikaasters) nou net aan! Telkens weer blijkt dat het overgrote deel van de vogelaars maar half kijkt en dat ze nog minder noteren. Een goede raad: Steek de hand maar eens in eigen boezem (en schrijf eens op wat je nou werkelijk ziet!)

- Tjonge jonge, die Gerald Oreel (DBA) in Vogeljaar 29 (2) 1981: Nee, nee de DBA bestaat niet uit niets ontziende lieden die in snelle auto's rondracen op jacht naar zeldzaamheden! (Wel met 2 of 3 auto's naar Zuid-Limburg vanuit de randstad voor 'n onnozele Roodkopklauwier...). Oreel raadt ons aan om "Dutch Birding" te lezen teneinde een wat objectiever beeld te krijgen van de DBA. Nou, da's pas stom! Hier heb ik voor mij het januarinr. 1981 (ons ongevraagd toegezonden!), effe bladeren:

- Waarneming van Wenkbrauwalbatros// Brandgans X Roodhalsgans// Amerikaanse Zwarte Zeeëend// Review of Flevo record of Pallas's Fish Eagle (Witbandzeearend)// Steenarend bij Lelystad// Goolpootmeeuw// Field identification of White-capped Noddy// Rare and interesting birds in Western Palearctic// Sneeuwuil in Friesland// Petsjorapieper// Field identification of Parrot Crossbill (Grote Kruisbek)// Recent reports (zeldzame vogels wel te verstaan) en e piepkleine stukjes over Waterpieper en Middelste Jager.-

Als je dit allemaal leest krijg je inderdaad een heel goed en heel objectief beeld van de DBA:

GODVERGETEN SOORTENJAGERS MET UITSLUITEND AANDACHT VOOR HET HERKENNEN VAN DE IEREST MAPPE PIETEN.

En dat in een land waar het gros van de vogelaars moeite genoeg heeft met het herkennen van tamelijk gewone soorten, doodeenvoudig omdat de veldgidsen daarin tekort schieten, en geen nederlandsstalig fatsoenlijk handboek is en de huidige tijdschriften liever ouwchoeren over een doodgeschoten Balkansperwer in Oost-Toerkestan.

Het feit dat de DBA en Dutch Birding überhaupt bestaan is voor een deel de schuld van NOU, Vogeljaar en Vogelbescherming, die het verdommen om aandacht aan determinatieproblemen te schenken. Resultaat: een sekt groepje die het wel kan en daarom zijn aandacht verlegt naar moeilijker en vooral: zeldzamer soorten. En daar hebben we weinig aan!

SERIE: BIJZONDERE VOGELS IN DE KEMPEN
(Rara aves campinae)

15. 't EERSELS WATERSPREEUWTJE
(Cinclus maaike)

KENMERKEN:

Lengte ca. 165 cm. Klein, tenger met typisch wipneus-snaveltje. Kop met iets donkerder vlekjes ("sproeterig"). Normaal gesproken weinig opvallend en zwijgzaam, maar zie "BIJZONDERHEDEN"

VOORKOMEN:

Veel aan kempische beken, maar in toenemend aantal langs Utrechtse grachten. Enkele waarnemingen langs beken in de "Hautes Fagnes".

BIJZONDERHEDEN:

Wordt bijzonder levendig als ze water ziet. Begint dan met stenen in het water te gooien e.d.

Zo, dat is nou de mazzel als je werkelijk op het allerlaatst je kopij inlevert (op de "deadline" zoals dat in Hollandse journalistenkringen heet). Wel gvd, mag ik van die Jan Wouters niet meer kijken naar Roodpootvalken, Zwartkopmeeuwen en Bergfluiters! Moet ik al mijn niet geringe talenten aanwenden voor het bestuderen en tellen van onnozele Kieviten, Spreeuwen en misschien zelfs Huismussen! O gruwel, gruwel!!! Nooit meer naar Budel! Nooit meer naar het Goorven als daar maffe dingen zitten en vooral: nou mag ik zeker ook niet meer kankeren op de DBA.

Maar okee, ik zal mij schikken, maar als ik die JW ooit nog 'ns tegenkom als-ie naar iets anders kijkt dan ultra-normale pieten dan doe ik 'm iets.....

Hebben jullie 't grote nieuws al gehoord?

Rob en Ludy zijn ten zeerste verblijd met de geboorte van een zoon! Jawel, zo'n klein handenbindertje met een grote mond, die -ie nergens anders voor gebruikt als om te eten en te janken. 't Zal je kind maar wezen!

Gelukkig heeft 't jong bij zijn geboorte enkele voordelen meegereggen die hem later nog zeer van pas zullen komen:

Allereerst heet-ie FRANK en ten tweede zijn beide ouders in het bezit van zo'n fantááááástische Zeiss. Je snapt dat deze combinatie van factoren er voor garant staat deze jongeman op zal groeien tot een formidabele vogelaar!

Rob en Ludy, vooral namens mij:

VAN HARTE PROFICIAT MET JULLIE ZOON !!!!!!!

Nou, verder weet ik eigenlijk niks vervelends, kritisch of zelfs grappigs te zeggen. K.S. is met vakantie, dus daarvan hoeven jullie ook niks te verwachten en het dichtwerk van de andere leden is op dit moment van typen niet bereikbaar.

Vandaar dus:

ALLEMAAL EEN HELE PRETTIGE VAKANTIE TOEGEWENST,

ALLE STUDENTEN HOPELIJK GESLAAGD,

EN KIJK OOK EENS NAAR GEWONE PIETJES (Wat dat dan ook mogen zijn.....)

En nogmaals (vooral toekomstige ouders), FRANK is echt wel een leuke naam voor een jongen.....

Vogelwaarnemingen in de Kempen

**Verzameld door
Henk Hendriks**

DE GRAUWE GANS, EEN NIEUWE BROEDVOGELSOORT IN DE KEMPEN

De Grauwe Gans is in de Kempen een ganzensoort, die in het winterhalfjaar betrekkelijk weinig wordt waargenomen. Het gaat steeds om kleine aantallen van gewoonlijk hooguit enkele 10-tallen exx. Er zijn slechts enkele terreinen waar de Grauwe Gans ook pleistert. Vooral voorjaarswaarnemingen zijn bij ons schaars, hetgeen reeds door van Erve et al (1976) werd opgemerkt, en overzomereren is nog nimmer vastgesteld.

In maart en april verbleven in 1980 een tijdlang enkele Grauwe Ganzen op de plassen bij Budel-Dorpplein en ook dit jaar (1981) werden in maart en april 1 tot 2 vogels aldaar gezien. Gezien het open karakter van Budel-Dorpplein en de geheimzinnige aantrekkingskracht van het gebied voor vogels van velerlei pluimage hoopten wij reeds op een broedgeval. Op 2 mei zag Ad van Poppel zelfs 5 Grauwe Ganzen, zonder aanwijzingen voor een broedgeval, maar op 5 mei was het eindelijk zover: bij een bezoek aan Budel-Dorpplein zagen Henk H., Frank N. en ik 2 paren met elk 5 jongen en een derde paar zonder jongen. De leeftijd van de jongen was door gebrek aan ervaring lastig te bepalen, maar we schatten ze op ca. 2 weken. Alle paren zaten te fourageren langs de asfaltweg, die van de zinkfabriek aldaar naar de Zuid-Willemsvaart loopt.

De Grauwe Ganzen, die van nature in Nederland (behoren te) broeden, behoren tot de nominaatvorm *Anser anser anser*. Broedgebieden in ons land zijn vooral de Flevopolders en zuidwest Friesland (Texeira 1979). De broedvogels in Zeeland behoren tot de ondersoort *A.a. rubrirostris*, die hier niet inheems is. Deze zijn afkomstig van de ganzenpopulatie in het Zwin, waar Grauwe Ganzen van de verkeerde ondersoort zijn uitgezet (n.l. *rubrirostris*). Ook de enige broedgevallen die in de Biesbosch werden vastgesteld, betreffen deze ondersoort.

Het was dus van belang om de ondersoort van de vogels in Budel-Dorpplein te bepalen. Als belangrijkste verschillen tussen *anser* en *rubrirostris* zijn te noemen, dat *rubrirostris* wat groter is, meer wit in het kleed heeft en een langere, roze (i.p.v. oranje) snavel heeft (Cramp 1977, p. 414).

Het paar zonder jongen vloog direct op, zodat snavelkleur e.ä. niet gezien konden worden. Een der paren met jongen bestond uit één *anser* en één *rubrirostris* en het andere paar met jongen bestond uit twee vogels van het inheemse ras *anser*.

Dit zijn de eerste broedgevallen van Grauwe Ganzen in de Kempen en tevens de eerste in Noord-Brabant van het inheemse ras.

Bovendien werden in Nederland Grauwe Ganzen nog nooit zover in het binnenland broedend aangetroffen, ongeacht *anser* of *rubrirostris*.

Cramp, S. (ed) 1977. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. vol. 1: Ostrich to Ducks. Oxford Univ. Press, Oxford (722pp)

Erve, F.J.H. van et al. 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum, Assen (300 pp).

Texeira, R.M; (red) 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Gravenhage (431 pp).

DOORTREK VAN DE RODE WOUW IN DE KEMPEN.

INLEIDING:

Zoals ook elders in Nederland is geconstateerd, wordt ook in ons werkgebied een toename van Rode Wouw waarnemingen vastgesteld. Ofschoon het zeker waar is, dat ook het aantal waarnemers de laatste jaren beduidend is toegenomen, hebben we hier toch zeer waarschijnlijk met een werkelijke toename te maken. Aangezien het voorjaar van 1981 tot nu toe hierop geen uitzondering is en deze constatering juist ondersteunt, wil ik deze rubriek een aantal gegevens over de Rode Wouw eens op een rijtje zetten en hieruit enkele conclusies trekken.

Allereerst een overzicht van de waarnemingen van dit voorjaar met uitzondering van de maand mei. (op dit moment nog niet bekend).

- 8 maart: 2 ex.vlogen bij zeer slecht weer laag in noordelijke richting, Hanevoet (Eindhoven), Tom Heijnen.
- 12 maart: 2 ex. op de Groote heide, R.I.N.
- 13 maart: 1 ex. Groote Heide, R.I.N.
- 22 maart: 1 ex. Groote Heide, J. van Kessel.
- 29 maart: 1 ex. laag overvliegend in oostelijke richting, IJzeren Man, Geldrop, Tom Heijnen.
- Begin april: 1 ex. Grote Vlasroot, Tijssen.
- 11 april: 1 ex. laag overvliegend in noord-oostelijke richting, Grafven, Strabrechtse Heide, Ruud Bouwman.
- 19 april: 1 ex. laag overvliegend in westelijke richting, Landgoed De Utrecht, Frank Neijts.

Wanneer je dan bedenkt, dat van de periode 1950-1965 in Noord-Brabant slechts 23 waarnemingen bekend zijn (van Erve et al. 1967), en van de periode 1966-1973 in Zuid-oost Brabant maar 3 waarnemingen gedaan zijn, is hiermee dacht ik de toename wel duidelijk geïllustreerd.

MATERIAAL EN METHODE:

Het materiaal voor dit artikel is voor een gedeelte afkomstig uit de dagboeken van vogelaars binnen en buiten de werkgroep en verder heb ik van Tom Heijnen gegevens uit de jaren '79 en '80, uit het Sovon archief ontvangen.

De gegevens zijn dus niet verzameld uit regelmatig uitgevoerde tellingen vanaf 1 vast punt. Dat betekent dat deze gegevens voorzichtig gehanteerd moeten worden, om o.a. dubbeltellingen te voorkomen.

De Rode Wouw is wat dat betreft toch al een moeilijke soort, omdat deze een typische zwerver is (i.t.t. de Zwarte Wouw). Vaak blijft hij ergens een paar dagen en soms overzomert hij zelfs.

De gegevens zijn per jaar en per maand gerangschikt. Liever had ik ze per halve maand uitgewerkt maar in het Sovon archief is alleen de maand bekend.

Broedgebieden van de Rode Wouw.

Het broedgebied van de Rode Wouw in Europa is beperkt.

De soort broedt van Engeland, Frankrijk en Spanje tot Zuid-Zweden en de baltische landen in het noorden. Verder eilanden in de middellandse zee, Italië, de Balkan, West-Rusland en recentelijk ook in ons land (Conings A.M.E. 1978).

In heuvelland met afwisselend cultuurgebieden en bossen, doorsneden met rivieren en/of meren, vindt de Rode Wouw zijn optimale broedplaats.

Volgens Bijleveld moet de Rode Wouw tot ongeveer 1850 in Europa (niet in Nederland) een talrijke broedvogel geweest zijn en is sindsdien door de verbeterde hygiëne en intensieve vervolgingen door de mens sterk achteruitgegaan.

Gezien het feit, dat er min of meer geschikte gebieden voor deze soort in het oosten en zuiden van ons land aanwezig zijn, en dat het aantal waarnemingen en gevallen van overzomeraars steeds toenemen, lag het in de lijn der verwachtingen dat de Rode Wouw in ons land tot broeden zou komen. In 1976 en 1977 broedde hij dan ook in onze provincie en in Twente. Het is echter lang niet zeker dat hij zich definitief in Nederland gevestigd heeft. Daar is de soort te verstoringgevoelig voor en ontbreekt hem in voldoende mate het juiste biotoop.

Doortrek in het voorjaar.

De volwassen, broedrijpe dieren trekken voornamelijk in maart door, in april en mei gevolgd door de juveniele, niet geslachtsrijpe dieren. Late doortrekkers duiden dus juist niet op potentiële broedvogels (Cramp e.d. 1977).

Deze laatste categorie vogels trekken dus in het voorjaar wel in de richting van het gebied waar ze het voorafgaande jaar van afkomstig zijn. Ze kunnen echter gemakkelijk onderweg blijven hangen b.v. door een hoog voedselaanbod en overzomeren.

In de zomer van 1972 verbleven 2 vogels op de Groote Heide, misschien aangelokt door het hoge aanbod van myxomatose konijnen. Misschien kunnen we in het voorjaar alleen van echte trek spreken wanneer het om adulte vogels gaat in febr., maart en begin april!

Doortrek in het najaar.

De vogels, die bij ons in het najaar gezien worden, zouden logischerwijs afkomstig moeten zijn van de broedpopulaties in Zweden, Denemarken en Midden-Europa (vrnl. Duitsland). Niet uit Engeland, want de soort is daar standvogel.

De zweeds-deense populatie trekt weg in de tweede helft van aug. en wel in zuid-westelijke richting. 20 procent overwintert (vrnl. juv.) Rosén 1966.

De midden-europese populatie trekt ook weg in de tweede helft van augustus en dit kan doorgaan tot de tweede helft van oktober en ook in zuid-westelijke richting. Overwinteren komt steeds meer voor en vertroebelt het doortrekbeeld sterk. I.t.t. Scandinavië trekken de juveniele vogels hier juist weg.

De belangrijkste overwinteringsgebieden van de Scandinavische en midden-europese populaties liggen in de landen rond de Middellandse zee. (Cramp e.d. 1977).

Maar ondanks het feit dat deze vogels voornamelijk in zuid-westelijke richting wegtrekken en men mag aannemen dat tenminste een gedeelte van deze vogels ons land aandoet, wordt de Rode Wouw in het najaar beduidend minder gezien dan in het voorjaar. Dit is te meer vreemd omdat het behalve om adulte, ook om een behoorlijk aantal juveniele vogels gaat. In Midden-Europa worden zelfs groepjes gezien, waarbij het klaarblijkelijk gaat om adulte vogels met hun jongen.

Om dit te illustreren heb ik hieronder een overzichtje gemaakt uit de jaren 1976(roofvogelnummer Blauwe Klauwier), 1979 en 1980 (So-vonarchief). Tot de maanden waarin voorjaarstrek kan plaatsvinden reken ik dan februari, maart, april en mei. In het najaar zijn dat de maanden augustus, september, oktober en november. Vogels, die buiten deze maanden worden gezien, kan men nauwelijks in het "normale" trekpatroon inpassen.

	VOORJAAR				NAJAAR			
	febr	maart	april	mei	aug.	sept.	okt.	nov.
1976	-	1	4	2 (7)	1	-	2	- (3)
1979	3	-	9	4 (16)	1	4	-	- (5)
1980	1	5	1	5 (12)	-	-	-	1 (1)
totaal	4	6	14	11	2	4	2	1

De verhouding voorjaar is die van 35 : 9 t.o.v. het najaar.

Discussie.

De vraag blijft echter, wat de oorzaak is van dit verschil. Een conclusie zou kunnen zijn dat de route in het najaar toch een stuk oostelijker ligt dan in het voorjaar. Verder is het mogelijk, doordat vogels in het voorjaar langer pleisteren, er dubbeltellingen kunnen optreden. Persoonlijk ben ik van mening dat dubbeltellingen alleen, nooit zo'n groot verschil tussen voor- en najaar kan opleveren. Ook Bijlsma (1976, 1977) stelde een sterkere voorjaarstrek vast op de Zuid-west Veluwe. Duidelijk is echter, dat er om verdere conclusies te trekken er meer gegevens over meerdere jaren moeten vrijkomen. Pas dan is het mogelijk om een bepaald patroon in het trekgedrag van de Rode Wouw te vinden. Hoe zijn b.v. de grote maandverschillen in de verschillende jaren te verklaren. In 1979 9 april waarnemingen en in 1980 slechts één. Wordt dit veroorzaakt door weersomstandigheden, voedselaanbod etc? Interessant is het dan ook om gegevens uit de Kempen te vergelijken met Limburg en Oost-Nederland. Een ander punt in dit geheel is het feit dat er in de Kempen beduidend minder Zwarte dan Rode Wouwen worden gezien. Dit i.t.t. wat R. Bijlsma op de zuid-west veluwe constateerde. Volgens hem trekt zowel in het voor- als najaar de Rode Wouw minder door als de Zwarte. Dit gaat voor ons gebied duidelijk niet op. In 1979 b.v. werden 16 Rode en slechts 4 Zwarte Wouwen gezien. Dit in het voorjaar. In het najaar 4 Rode tegen 1 Zwarte Wouw.

Opróep.

Dit stukje is alleen bedoeld als een eerste aanzet, om later tot een meer gefundeerde analyse van het doortrekgedrag van zowel de Rode als Zwarte Wouw te komen in Midden en Oost-Brabant, en tevens verschillen hierin aan te geven. Interessant is dan verder, in hoeverre dit beeld afwijkt van andere gebieden in Nederland. Daarom moeten alle gegevens nog eens op een rijtje gezet worden en bovenvermelde situatie verder worden uitgediept. Ook de determinatie van beide soorten (het verschil lijkt zo eenvoudig) verdient een nadere kritische beschouwing.

Derhalve worden alle waarnemingen van Rode en Zwarte Wouw in Midden- en Oost Brabant uit de periode 1966-"81 gevraagd, graag met vermelding(indien mogelijk) van: datum, tijd van de dag, aantal, gebied, pleisterend of doortrekkend(hoogte en trekrichting), weersomstandigheden en of het om adulte of juveniele vogels gaat. Ze kunnen opgestuurd worden naar mij ,of, als dat moeilijk is , aan iemand anders van de vogelwerkgroep.Uiterste inleverdatum 15 aug.

Henk Hendriks
Groesstraat 5,Geldrop.
5662 ET.

Literatuuroverzicht.

Bijlsma,R. 1976,"77.Ongestuwde trek van roofvogels in het binneland.
Cramp,S.(ed) 1980.Handbook of the Birds of Europe,the Middle East and North Africa.Vol.2:Hawks to Bustards.Oxford Un.Press,Oxford.
Texeira,R.M. 1979.Atlas van de Nederlandse Broedvogels.Natuurmonumenten,'s-Gravenhage.
Roofvogelnummer.Roofvogels in de Kempen.Uitgave:Vogelwerkgroep 'De Kempen'1978.

Porseleinhoen op de Strabrechtse Heide.

Op 11 april dit voorjaar, hoorde Ruud Bouwman zeer vroeg in de morgen in een moerasje langs de 'Witte Loop'(Str.Heide), een Porseleinhoen roepen.

Nu is het zo, dat het luisteren naar ralachtigen de laatste jaren, steeds meer in de belangstelling is komen te staan.

De meeste nachtelijke excursies vinden echter plaats in de maanden mei en juni.Wat veel vogelaars niet weten, is dat de hoofdtrek van het Porseleinhoen in de maanden maart en begin April plaatsvindt. Het lijkt dus zeker de moeite waard om eens wat vroeger in het seizoen's'nacht, in de daarvoor geschikte terreinen, erop uit te trekken.Nu is het Porseleinhoen op de trek veel minder selectief wat zijn biotoop betreft als in zijn broedgebied.

Zijn favoriete broedbiotoop bestaat uit laaggelegen vochtige graslanden, waar vers(niet brak),ondiep water aanwezig moet zijn met liefst een rijke, lage vegetatie en voldoende ongewerveld voedsel. Op de trek kan deze soort echter ook op andere vochtige plaatsen, zoals b.v. met oud riet, worden aangetroffen.

In de eerste week van mei in 1979 bevond zich een bijzonder fanatiek roepend ex. in een oud rietveldje langs de Dommel in Geldrop.

Zich niets aantrekkend van herrie van spelende kinderen, fietsers en wandelaars met honden liet hij vanaf ongeveer half tien s'avonds zijn opvallende "Kwiet" roep horen.

Broedgevallen van het Porseleinhoen vaststellen blijft echter een moeilijke zaak.De eerste weken na aankomst in het broedgebied wordt er zowel door het mann. als het vrouwtje zeer fanatiek geroepen.Het mann.overigens harder en frequenter.

Tijdens het broeden zelf wordt er nog maar zeer weinig geroepen. Wanneer men dus in mei gaat luisteren en men hoort de soort niet, wil dat in het geheel niet zeggen dat deze niet aanwezig is.

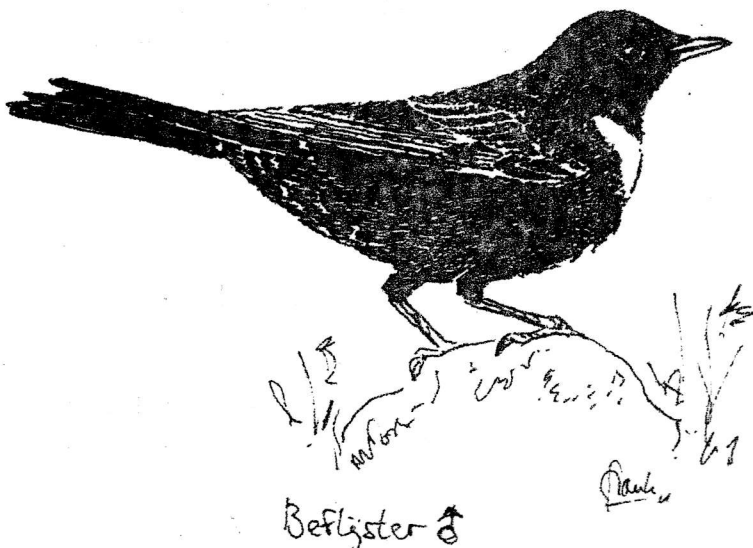
Verder is het heel wel mogelijk dat veel van de Porseleinhoentjes, die eind mei en begin juni gehoord worden, ongepaarde mann.zijn.

Literatuur:

Cramp,S.(ed).1980.Handbook of the birds of Europe,the Middle East and North Africa.vol.2.Hawks to Bustards.Oxford un.Press.Oxford.
Texeira,R.M. 1979.Atlas van de Nederlandse broedvogels.Natuurmonumenten, s'Gravenhage.

Henk Hendriks.

Determinatie

Men kan Beflijsters alleen maar verwarren met Merels, vooral weg- of overvliegende vogels en wijfjes. Gedeeltelijk albinistische Merels kunnen voor verwarring zorgen, maar bij nauwkeurig waarnemen lette men op de onderstaande punten:

	<u>Beflijster</u>	<u>Merel</u>
Snavel:	m.: vuilgeel w.: donkerder	m.: oranje w.: donker (soms vuiloranje)
Lichaamskleur:	m.: grijszwart w.: grijsbruin	m.: roetswart w.: aardbruin
Vleugel:	m.: met lichte vlek w.: lichte vlek nóg opvallender	m.: afwezig w.: " (tenzij ged. albinisme)
Vlucht, silhouet:	negal lijkend op Kramsvogel, met vrij lange staart.	proporties wat evenwichtiger, ty- pische vliegwijze.
Geluid:	scherp, afgebeten: "tek-tek-tek"	'n wat voller: "tjak-tjak-tjak"

Resumerend:

Een wegvliegende Beflijster (waarbij men de "bef" niet kan zien, of in het geval van wijfjes met 'n onopvallende bef) kan het gemakkelijkst herkend worden aan zijn manier van vliegen, silhouet, de lichte vlek op de vleugel en zijn geluid.

Frank H.

B E F L I J S T E R S

Algemeen

Dit voorjaar werden er in de Kempen diverse Beflijsters gezien, waarschijnlijk méér dan in andere jaren. Hieronder de tot dusverre bekende waarnemingen:

- 3, 4 en 5 april 1981: m. + vr. Postels Huufke, Vessem (PvdHe)
10 april : m. + vr. Strabrechtse Heide (HHe)
14 april : m. overvliegend Keijenhurk (RAa en THE)
vr. Rouwven (RAa en THE)
20 april : m. zuidrand Oirschotse Heide (RAa)

(N.B. Op 2 mei zag ik nog 2 exx. duinen bij Scheveningen, FNe)

In West-Europa heeft de Beflijster een ietwat merkwaardig verspreidingsgebied: Skandinavië en Britse Eilanden (ssp. "torquatus") en de gebergten als: Pyreneeën, Alpen, Massif Central, Vogezen, Zwarte Woud e.d. (ssp. "alpestris"). Van deze ondersoort zijn de mannetjes duidelijk "geschubd" en hebben heel lichte vleugels.

In de Kempen worden Beflijsters vrijwel uitsluitend op de voorjaars-trek gezien en wel van eind maart tot in mei. Meestal betreft het enkelingen, soms 2 of 3 bij elkaar en de waarnemingen beperken zich tot een enkele per jaar.

Op de Waddeneilanden kan men in bijv. april soms grote aantallen zien. In april '75 zag ik op Terschelling vele 10-tallen Beflijsters, soms in groepjes van 10 of méér bijeen.

Ook in het najaar (vooral oktober) zie je aan de kust vaak Beflijsters, maar in de Kempen ontbreken waarnemingen uit deze periode nagenoeg geheel. Een mogelijke oorzaak daarvoor is misschien het voedselaanbod:

In het najaar voeden lijststerachtigen zich grotendeels met bessen. De kust, met zijn duinvalleien vol lijstster-, vlier-, duindoorn- en andere bessen, vormt een tafeltje-dek-je voor de doortrekkende lijststers (en andere vogels natuurlijk).

Bij ons is dat voedsel veelal verspreid te vinden, minder gekoncentreerd. Zeker treffen we in de Kempen in de herfst talrijke Koperwicken en Kramsvogels op de besdragers aan, maar die aantallen vallen in het niet vergeleken met die aan de kust. De toch al vrij schaarse Beflijsters zie je dan eerder op de rijke plaatsen, waar je ook véél meer andere trekkende lijststers aantreft. In het voorjaar voeden de lijststers zich uiteraard meer met dierlijk voedsel en dat is op allerlei plaatsen even rijkelijk voorhanden, zodat in dat jaargetijde de Beflijster meer verspreid over het land wordt waargenomen. Bovendien zijn ze (vooral Beflijsters) makkelijker te ontdekken op open terrein dan in de struiken!

Natuurlijk is dit slechts een veronderstelling en het verklaart toch niet helemaal het vrijwel ontbreken van deze soort in de herfst in de Kempen. Het zou interessant zijn te weten of dit ook in andere delen van het land is gekonstateerd.

De tot dusverre in ons land waargenomen Beflijsters behoorden allen tot de ondersoort "torquatus". Hoewel de Britse en de Skandinavische populaties niet van elkaar zijn te onderscheiden, is het aannemelijk dat de bij ons doortrekkende Beflijsters afkomstig zijn uit Skandinavië. Hierop wijzen de overigens vrij schaarse ringvondsten (Eric Simms, BRITISH THRUSHES, 1978).

In het laatste nummer van "Vogels" (voorheen "De Lepelaar") mei/juni 1981, staat een aardig artikel over Beflijsters van K.H.Voous.

De Bergfluiten, nieuw voor de Kempen.

Op maandagmiddag 11 mei j.l. hoorde ik in het eiken/berkenbos bij de kinderboerderij in het Look, Veldhoven een merkwaardige zang.

Beschrijving: korte triller, ongeveer van gelijke toonhoogte en volume als van Fluiten, maar zonder de wat haperende begintonen van deze en zonder de typische versnelling op het einde. Qua "zangmodel" lijkend op Braamsluiper of Cirlegors (mogelijk ook Glanskop), maar geheel anders van klank en toonhoogte.

Het was waarschijnlijk al enige tijd aan de gang voor ik besepte wat ik nou eigenlijk hoorde, veroorzaakt door het ontbreken van een "inleiding" en een "afloop" aan deze zang.

Na het trillertje dan uiteindelijk een keet of 4 à 5 gehoord te hebben herkende ik het ineens als de zang van de Bergfluiten, mij bekend van Zuid-Europa (zie ook maartnummer. Bl. Kl. "Vogelen in Zuid-Frankrijk 2").

Na enig zoeken kon ik het vogeltje heel even in de kijker krijgen, waarbij opvielen: typische, ietwat "plompe" Phylloscopus met geheel witte onderzijde, kop zonder opvallende oogstreep en op de gesloten vleugel een opvallend lichtgroen "panel". Door de enorme beweeglijkheid van het vogeltje en het feit dat hij voortdurend hoog in de boomkruinen verbleef kon ik niet meer kenmerken noteren. Toch zijn de genoemde kenmerken (typische zang, witte onderzijde en "wing-panel") mijns inziens ruim voldoende om de determinatie als juist te beschouwen.

Veel steun daarvoor vond ik in mijn eigen aantekeningen over Bergfluiters in hun broedgebieden in Zuid-Europa en in het weinig bekende, doch zeer goede "Excursionsbuch zum Studium der Vogelstimmen" van Voigt.

In de tweede helft van de jaren '70 werden enkele broedgevallen bekend van de Zuidwest-Veluwe en een mogelijk broedgeval o.a. in de omgeving van Bergen op Zoom (Texeira 1980). Dezelfde auteurs spreken het vermoeden uit dat ook elders in Nederland Bergfluiters zouden kunnen voorkomen. Overigens blijkt uit de Avifauna van Nederland ('70) dat de meeste waarnemingen in Nederland (6 van de 9) uit de maanden mei en juni stammen.

Frank Neijts.

Literatuur:

Texeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten, s'Gravenhage.

Voigt. 1913. Excursionsbuch zum Studium der Vogelstimmen. Leipzig.

Invasie van Roodpootvalken in de Kempen.

De indruk bestaat dat er momenteel een (bescheiden) invasie van Roodpootvalken plaatsvindt. Het is wel een normaal verschijnsel in het voorjaar dat er in de Kempen Roodpootvalken gezien worden. Meestal echter eind mei-begin juni. Bij mijn weten nog nooit zoveel als dit voorjaar. Van 9 t/m. 17 mei zijn tenminste 8 verschillende exx. gezien. Aangezien de waarnemingen slechts door enkele mensen en maar op een paar van de voor Roodpootvalken geschikte plaatsen zijn gedaan, zou het mij niet verbazen als er nog veel meer exx. op de daarvoor geschikte terreinen zitten. (Malpie?) Wat zijn nu de geschikte gebieden voor deze valken. Opvallend is dat ze bijna altijd daar gezien worden waar ook de Boomvalk behoorlijk aanwezig is. Dat zijn dus open landschappen met verspreide bomen, bij ons dus de heidevelden.

Ik wil iedereen dan ook aanraden om elke Boomvalk die je ziet nog eens extra goed te bekijken, aangezien de Roodpootvalk kwa silhouet en vlucht nauwelijks van de Boomvalk is te onderscheiden. Frank N. en ik hebben de afgelopen dagen herhaaldelijk beide soorten samen zien vliegen (we wisten dus dat er een Roodpoot tussen zat) en kwamen beiden tot de conclusie dat de verschillen zeer miniem zijn.

Alleen wanneer je een "Boomvalk" ziet die even 1 à 2 sec. bidt, heb je geheid met een Roodpootvalk te maken.

Zo kon ik er op deze manier in juni '79 een Roodpootvalk tussen ong. 10 Boomvalken uithalen, waarmee hij s'avonds op de Strabrechtse Heide aan het jagen was. Gemakkelijker wordt het natuurlijk wanneer je duidelijk kleuren kunt onderscheiden.

Typend voor een Roodpootvalk is ook dat hij weinig schuw is en zodoende vrij dicht benaderd kan worden. Hij blijft ook vaak lange tijd achtereen op 1 plaats zitten (veel langer als een Boomvalk), vaak op een kale wat uitstekende tak. Hierop keert hij iedere keer weer terug na korte jachtpartijtjes op insecten.

OPROEP:

I.v.m. een artikel over de Roodpootvalk behandelend determinatie, variatie in kleed en voorkomen in Zuid-oost Brabant, wil ik iedereen verzoeken om waarnemingen van deze soort vanaf 1966 t/m. 1981 in te sturen.

Indien mogelijk, behalve vermelding van datum en plaats, een zo uitgebreid mogelijke beschrijving van het verenkleed geven. Vooral tweede-jaars man. zijn bijzonder variabel. Er zijn de afgelopen tenminste 3 verschillende kleeden gezien van tweede-jaars man. En deze zijn lang niet allemaal goed in de literatuur terug te vinden.

Waarnemingen graag op sturen naar;

Henk Hendriks.

Groesstraat 5 Geldrop

Of iemand anders van de vogelwerkgroep.

BELANGRIJK: Werk aan de winkel.

Het schrijven van stukjes over b.v. Rode Wouw en Roodpootstaat of valt met de wel of niet verleende medewerking van vogelaars binnen en buiten de werkgroep. Verzamel daarom op een overzichtelijke manier waarnemingen over genoemde soorten uit je dagboeken en peuter gegevens los van andere "ongeorganiseerde" vogelaars en stuur ze op.

Z!O!Z!

OVERZICHT VAN DE WAARNEMINGEN ROODPOOTVALK VOORJAAR '81.

-Begin april 1 ex. destructor Son. Tom Heijnen.
Dit is een bijzonder vroege waarneming.

-9 mei, 2 tweede-jaars mann. Budel-Dorplein. F. Neijts
T. Heijnen.

-11 mei, 1 tweede-jaars mann. Strabrechtse Heide.
H. en J. Hendriks.

12 mei, 3 exx. (1 volw. mann, 1 vr. en tweede-jaars mann.)
Strabrechtse Heide. R. Bouwman, n. Bosmans.
Het tweede-jaars mann. had een ander kleed las het
ex. op 22 mei.

13 mei, tweede jaars mann. Strabrechtse Heide. Zelfde ex.
als op 12 mei. H! en J. Hendriks, T. Melters.

17 mei. tweede-jaars vr. Budel-Dorplein. F. Neijts, H. Hendriks.

18 mei tweede jaars-mann. Cartierheide. F. Neijts.
Weer een ander kleed als de 2 andere tweede-jaars
mann.

Groetjes en werk ze, zowel in het veld als thuis.

Henk.